Briefwisseling tussen Menno ter Braak en Victor Varangot 1930-1940

Menno ter Braak en Victor Varangot

Editie: Stichting Menno ter Braak

bron
n.v.t.

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/braa002brie13_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de gebruiksvoorwaarden.

dbnl digitale bibliotheek voor de Nederlandse letteren i.s.m. Stichting Menno ter Braak

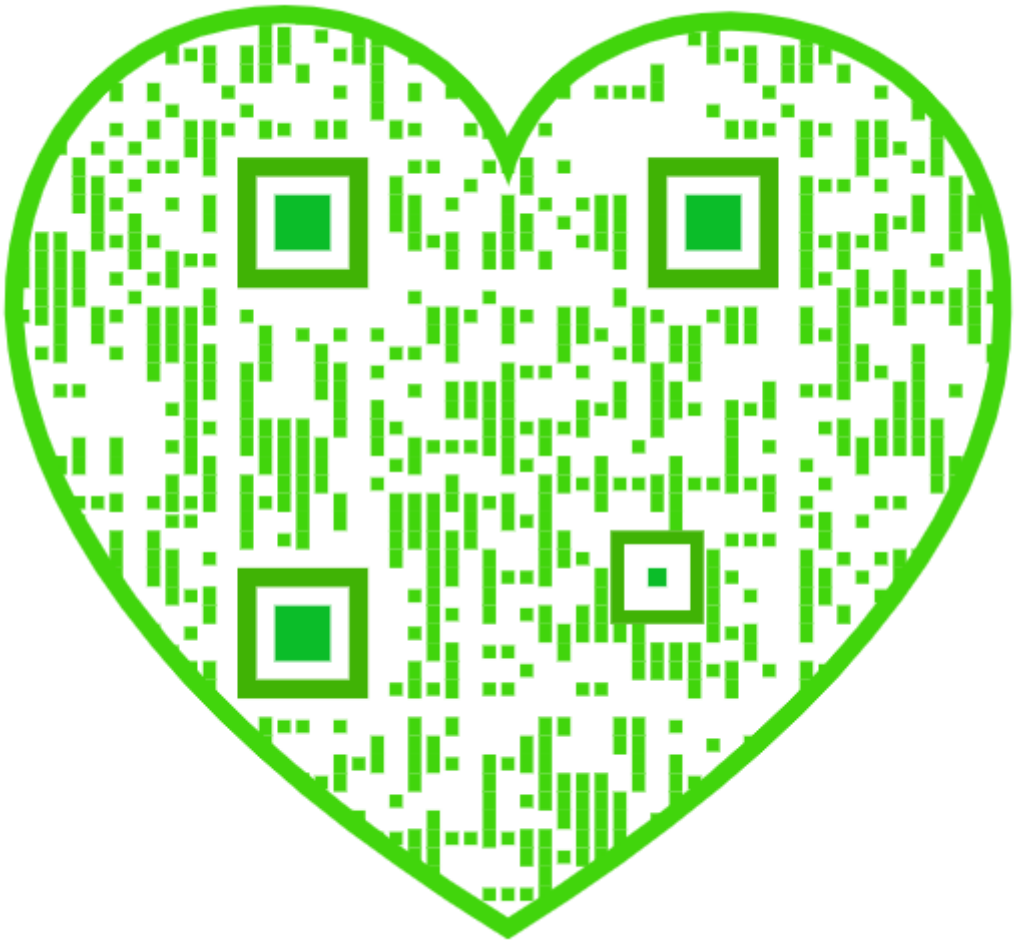

Menno ter Braak
aan
Victor Varangot

Amsterdam, 18 maart 1930

aant.

aant.

Rotterdam, 18 Maart '30
N. Binnenweg 131[b]
na 1 April:
's Gravendijkwal 142[b]

Amice

Zeer hartelijk dank voor brief en toegezonden bladen! Zij staan werkelijk op een *zeer behoorlijk* peil, en ik heb o.m. de film-oorlog met veel interesse gevolgd. Wie is de heer Chatterbey? Hij is goed geargumenteerd! Als jullie eens een programma liga-films wilt vertoonen, schrijf mij dan maar! Voor de toezending van de bladen houd ik mij bijzonder aanbevolen.

Aangename herinnering is geheel wederkeerig! Het was een aardige tijd op de 4e H.B.S., in damals 4C

m.v.gr. En nogmaals dank voor je belangstelling

Origineel: Bijzondere Collecties van de Universiteit van Amsterdam

Menno ter Braak
aan
Victor Varangot (Amsterdam)

Rotterdam, 7 april 1930

aant.

aant.

Rotterdam, 7 April 1930
's Gravendijkwal 142[b]

Amice

Zooals ik je reeds schreef, zal ik met genoegen een programma bestaande uit Ligafilms voor je samenstellen. Dit zal dan ook niet veel (misschien niets) behoeven te kosten. Voor de Paschen zal het echter bezwaarlijk gaan. Ik zit, vanwege mijn reis naar Kopenhagen, zoo vol werk, dat ik er geen avond af kan nemen; en het is beslist beter, de films niet zonder inleiding te vertoonen.

Ik zou je dus willen voorstellen tot Mei te wachten. Laat mij tegen dien tijd nog even weten, welke dag of je prefereert, en of je bepaalde voorkeur hebt voor bepaalde films; ik kan dan zien, of ik op dien dag en met die films kan komen. Het is echter noodig, er vroeg bij te zijn, daar de films nogal eens bezet zijn.

Ik hoop dus nader van je te hooren.

M.v.gr.,
Menno ter Braak

Origineel: Bijzondere Collecties van de Universiteit van Amsterdam

Menno ter Braak
aan
Victor Varangot (Amsterdam)

Rotterdam, 28 oktober 1930

aant.

aant.

Rotterdam
Beukelsdijk 143b
Tel. 31516
28 Oct. 1930

Amice
Dank voor je brief. Ik ben gaarne bereid mijn belofte op 27 Nov. a.s. gestand te doen, en wil in dit geval natuurlijk van honorarium afzien.
Laat mij echter even, liefst omgaand, weten, wat de vereeniging aan filmhuur besteden kan en wil. Ik kan dan bij het vastleggen van films met een bedrag rekening houden. In ieder geval zal ik de absolute films van Ruttmann, waarschijnlijk ook wel Rien que les Heures en Voetbal, kunnen krijgen, maar iets zal er natuurlijk aan het verhuurbureau moeten worden betaald.
In afwachting van je antwoord,
m.v.gr.,
Menno ter Braak

N.B. Ik zal alleen genoodzaakt zijn, mijn reiskosten in rekening te brengen die bedragen ca. f. 5.

Origineel: Bijzondere Collecties van de Universiteit van Amsterdam

Menno ter Braak
aan
Victor Varangot

Amsterdam, 25 maart 1933

aant.

Rotterdam
Beukelsdijk 143[b]
25 Maart '33

Amice,

Zeer zeker herinner ik me je persoon eenigszins! Lang en bleek, als ik me niet vergis, destijds tenminste? En jou als het gewoonlijk gaat, zonder het nietswaardige litteraire schooltalent à la da Silva over Josephine Baker (overigens een geschikt heerschap); hetgeen dat 'zonder talent', bedoel ik, in bepaalde gevallen een bewijs is van *wel* talent. Ik wantrouw altijd de 'goede opstellen', omdat zij volstrekt niet bewijzen.

Ik heb je 'Evangelie' met groote belangstelling gelezen. Het is werkelijk een bijzonder origineel stuk, vind ik. Nog moeizaam en een beetje wetenschappelijk geschreven (te veel vreemde termen, en 'wij zijn nu genaderd', 'wij hebben gezien' en dergelijke betoogtirades); maar *vanuit jezelf* gedacht, en zonder sentimentaliteit gedacht. Daar komt het voor mij tenslotte op aan. Het gekke is, dat ik zelf ± 1926 ook zoo schreef (mutatis mutandis, want je [x] zou *ik* nooit gevonden hebben, ik heb het oog op de stijl), ('ondergang', 'Het Schoone masker'; het laatste beslist *slechter* dan jouw essay!). Je betoog, vooral in II, is min of meer

een aanvulling van mijn 'Demasque', lijkt me; het zou me interesseren, te weten, of je dat boekje gelezen hebt. Zoo egocentrisch ben ik al geworden, dat ik 'invloeden' van mijzelf bij anderen ontdek. Onvermijdelijk, alles door permanente ironie te bestrijden.

Ik zal je Evangelie met een warme aanbeveling aan mijn collegae van 'Forum' doorzenden. Natuurlijk kan ik je niet beloven, maar mijn stem is *voor*. Je hoort dus nader van me.

Je proza is voor mij, vergeleken bij het essay, nog voor veel 'flauwe kul'. Je schijnt voorloopig een exclusief-essayistische begaafdheid te bezitten. 'Identiteitsroof' is m.i. erg goedkoop, meer iets voor '1001 Nacht' in 'De Telegraaf', 'Privéles in Phaenomenologie' *veel* beter, maar toch ook nog veel te veel geënscèneerd, te opzettelijk-wrang, te litterair, te mooi, alles wat je op dat gebied wilt. Het idee: cynisme-phaenomenologie is op zichzelf aardig, maar het geheel is kitsch gebleven door de enscèneering. Maar toch: als 'Priveles' *volgt op* 'Identiteitsroof', is er een aanmerkelijke vooruitgang. Ik zend je echter beide mss. terug, omdat ik ze voor 'Forum' nog niet kan gebruiken. Laat ik de cijfers maar achterwege laten; ik moet er al te veel bedenken in mijn professie van leraar M.O.

Waar ben je eigenlijk te land gekomen? Deel mij dat bij gelegenheid eens mee en zend mij vooral nieuwe producten van je hand. Het 'Evangelie' bewijst mij absoluut, dat je een eigen stijl gevonden hebt, en (vooral in II) blijk je bovendien het dogma 'literatuur' al verslagen te hebben. Dit vervult mij met een partijdig plezier!.

M.v.gr. Gaarne je

Origineel: Bijzondere Collecties van de Universiteit van Amsterdam

Menno ter Braak
aan
Victor Varangot

Amsterdam, 29 mei 1933

aant.

aant.

29 Mei '33

Amice,

Mijn *serieuze* verontschuldigingen, dat ik je pas heden antwoord. Ik vind het werkelijk vervelend, dergelijke redacteuren-allures te hebben aangenomen; maar ik werd begraven onder allerlei werk, de laatste weken. Een volgende maal beloof ik beterschap!

Je essay over de hypodimensionaliteit interesseerde me zeer zeker, maar ik vind het oneindig veel slechter geschreven dan het 'Evangelie'. Niet alleen 'slecht' als esthetische truc bedoeld, maar helemaal; het blijft *zo* een *betoog*, het 'verführt' niet. Ik zeg: nou ja, het sluit als bus, maar het zou ook anders kunnen. Als je het geheel in den stijl van de hoe-gelijkenis had geschreven, zou het beslist beter zijn. Het is nu *dor*, en scherpzinnig zonder overtuigingskracht. Ik voor mij zou je adviseeren, het stuk niet alleen om ter werken, maar in een volkomen andere toon te schrijven, 'verführerisch', niet met de lichtelijk pedante argumentatie.

'Brief over de Maas' als geheel m.i. gewild, met aardige [x], maar toch niet *goed*, altijd volgens mij.

De gedichten vind ik ronduit *snert*. Houd me dat ten goede. Die parels uit een décolleté visschen waren valsche parels? Dat is toch te goedkoop, lijkt me, te tragisch - van - het - levenslied! En die 'witte borsten' zijn ook niet duur.

Neem me niet kwalijk, dat ik je op den man af schrijf en niet slapjes beleefdheden zeg. Je essays (ook dit over de hypo-etc.) vind ik de moeite waard, en daarom vind ik het ook de moeite waard, eerlijk te zijn.

Laat nog eens iets hooren en stuur weer wat!

V.gr.

Origineel: Bijzondere Collecties van de Universiteit van Amsterdam

Victor Varangot
aan
Menno ter Braak

Baarn, 28 juni 1933

aant.

Baarn, 28 Juni 1933

Geachte Dr. Ter Braak.

De vorige week heb ik de drukproef van mijn 'Evangelie' ontvangen. Ik wil U hartelijk bedanken voor Uw bemiddeling en moeite, die mij dit resultaat bezorgd hebben.

Victor Varangot

Origineel: Bijzondere Collecties van de Universiteit van Amsterdam

Menno ter Braak
aan
Victor Varangot

Rotterdam, 7 juli 1933

aant.

aant.

R'dam 7 Juli '33

Amice,

Hierbij, zij het niet bepaald ‘par retour du curier’, maar toch wat vlugger dan de vorige maal, je copie terug, die ik met belangstelling heb gelezen. Het dilemma, dat je in je brief aanvoert, is mij zelf maar al te bekend; het lijkt me, na lezing van deze toezendingsschrijfsets, dat je er midden in zit, in het conflict tusschen verstand en ‘poëzie’ bedoel ik. Greshoff schreef mij, of het stuk over de ironie in het laatste ‘Forum’ een oud stuk van mijzelf was, dat ik onder pseudoniem geplaatst had. Natuurlijk was het de hypothese de moeder van de gedachte; maar zoo'n opinie bewijst toch, dat er iets in je stijl herinnert aan mijn vroegere stijl (wat ik zelf bij herlezing van je essay ook weer zeer sterk voelde; maar ik zelf zou me hier al te gemakkelijk kunnen vergissen). Ik kan me levendig voorstellen, dat je misschien poëzie en mathematica inhangt; alleen daarvan al zou ik je graag eens persoonlijk spreken. Misschien is er eens een gelegenheid. Overigens bleef je essay in ‘Forum’ mij wel voldoen, afgezien van de schoolmeesterachtigheden er in ([x] sagen’ ... etc). Het heeft het voordeel nuchter en helder te zijn, en dat is heel wat.

Ook in deze nieuwe dingen kan ik veel apprecieeren; maar ze zijn toch heel duidelijk gespleten door je dilemma. In je proza komt gauw iets banaals, in je essay iets betoverigs. Misschien kan ik je aanraden van *Nietzsche* b.v. ‘Die Fröhliche Wissenschaft’, ‘Jenseits von Gut und Böse’ e.a. (maar vooral die!) te lezen? Ik zet hier een vraagteken, omdat men niemand lectuur kan aanraden zonder hem van dichtbij te hebben gezien, en dan nog .... Bij Nietzsche is het dilemma opgelost, voor mijn gevoel zoo superieur als nergens anders. Poëzie en mathematica vieren hier bruiloft.

In ‘De Rom. der kantoorbediende’ en het stuk over de onderbroken tentoonstelling en concert is het idee goed, maar in de uitwerking sluipt weer iets banaals, iets van ‘Anti’ en de ‘Favoriet’. In ‘Stabilisatie’ is het idee ook goed, maar er wordt weer in geschoolmeesterd (herhalingen!!). Je verzen kan ik absoluut niet slikken; ze zijn of gewild of banaal en de ‘poëzie pure’ haal ik er ook niet uit. Het schijnt me toe, dat je dit dichten met succes zou kunnen nalaten.

Als je soms eens in Rotterdam komt, moet je niet verzuimen mij op te zoeken. (In Augustus, zal ik er wel niet veel zijn.) Dit is geen phrase, maar een serieuze invitatie.

V.gr.

Origineel: Bijzondere Collecties van de Universiteit van Amsterdam

Menno ter Braak
aan
Victor Varangot

Rotterdam, 11 juli 1933

aant.

aant.

Amice,

Accoord met je goede voornemen! Echt: ik krijg morgen vacantie en ben daarna voortdurend bezet met allerlei huiselijke beslommeringen. Rotterdam zou dus tot sept. moeten wachten. Nu moet ik a.s. *Zaterdag* (15 juli) naar het oosten des lands en kan dan zeer gemakkelijk Baarn aandoen of (als je dat hetzelfde is) in *Utrecht* een samenkomst afspreken. Ik denk, dat ik tegen 3 uur in Utrecht zou kunnen zijn, maar zou je telegrafisch der trein kunnen berichten. Laat mij nu even weten, of je omstreeks dien tijd (of later) vrij bent voor een ontmoeting en waar!; je krijgt dan van mij nog een definitief bericht

v.gr.

Origineel: Bijzondere Collecties van de Universiteit van Amsterdam

Menno ter Braak
aan
Victor Varangot

Rotterdam, 13 juli 1933

aant.

aant.

Amice,

Laten we voor alle zekerheid afspreken, dat wij elkaar ± *4 uur* Zaterdagmiddag in de 2e klasse wachtkamer van het Centraal Station te Utrecht treffen.

Is het daar vervelend, dan gaan we in de stad ergens zitten. Zonder tegenbericht houd ik het daar op.

V.gr.

Origineel: Bijzondere Collecties van de Universiteit van Amsterdam

Menno ter Braak
aan
Victor Varangot

Rotterdam, 15 september 1933

aant.

aant.

R'dam, 15 Sept. '33

Amice,

Door mijn huwelijk ben ik in groote verhuizerij geraakt, die het zeer onmogelijk maakt, definitieve afspraken te treffen. Ik ben nu weer wat op orde gekomen, zoodat ik je kan voorstellen mij op te zoeken Vrijdag 22 Sept., als je dat schikt; ik ben n.l. die week toevallig erg bezet en kan helaas geen andere avond. Kun je dan *niet*, dan

heb ik voorloopig alle avonden van de daarop volgende week nog vrij. Ik kan van ± ½5 tot 's avonds ½11 ter dispositie; als je wilt, bestaat er natuurlijk alle gelegenheid om te middagmalen (± 6 u.) ten mijnent.
v.gr.

Origineel: Bijzondere Collecties van de Universiteit van Amsterdam

Victor Varangot
aan
Menno ter Braak

Baarn, 17 september 1933

aant.

Baarn, 17 september 1933.

Geachte Dr. Ter Braak.
Gaarne zal ik Vrijdag a.s. komen. ± 16.30. Uw uitnoodiging om bij U te middagmalen stel ik zeer op prijs, maar ik ben bang dat het U te veel zou derangeeren daar ik mij aan een vegetarisch dieet houd;
Victor Varangot

Origineel: Bijzondere Collecties van de Universiteit van Amsterdam

Menno ter Braak
aan
Victor Varangot

Rotterdam, 22 september 1933

aant.

Plotseling verhinderd Maandag vrij
zelfde tijd ik verwacht bericht

ter Braak

Origineel: Bijzondere Collecties van de Universiteit van Amsterdam

Menno ter Braak
aan
Victor Varangot

Rotterdam, 23 september 1933

aant.

aant.

Zaterdag

Amice
Helaas, ik kan Dinsdag niet! En van Woensdag tot Zaterdag ben ik ook al weer ‘vast’. Wat denk je nu van Dinsdag 3 Oct.? Het is weliswaar de dag van Leiden's ontzet, maar daar is overheen te komen.
v.gr.

Origineel: Bijzondere Collecties van de Universiteit van Amsterdam

Menno ter Braak
aan
Victor Varangot

Rotterdam, 5 oktober 1933

aant.

aant.

5 Oct. '33

Amice,
Je beide stukjes vond ik bijzonder aardig; ik heb ze (in de meening, dat je daar geen bezwaar tegen zoudt hebben) als I en II samengebracht onder den titel *Illusie* en ze naar mijn collega's van ‘Forum’ doorgezonden, met het voorstel, ze in Nov. nog te plaatsen. Ik verbeterde ook een enkele fout. Mocht je tegen een en ander protest aantekenen, dan hoor ik het wel.
Ik schreef over je aan Greshoff, hem speciaal heb ik je aanbevolen, omdat hij zeer geschikt en hulpvaardig is, zijn adres is: 130 Bd. Aug. Reyers, *Schaarbeek*.
v.gr.

Houd mij vooral van je faits et gestes op de hoogte; ze interesseeren mij zeer.

Origineel: Bijzondere Collecties van de Universiteit van Amsterdam

Menno ter Braak
aan
Victor Varangot

Rotterdam, 27 oktober 1933

aant.

aant.

R'dam, 27 Oct. '33

Amice,
Door allerlei beslommeringen van pesterige aard kan ik je eerst heden antwoorden op je brief uit Brussel. Het doet me pleisier, dat je daar heen bent gegaan; een zekere wisseling van woonsfeer heeft mij destijds (1927, Berlijn) veel goed gedaan, al is die woonsfeer dan ook maar bijzaak. Het is heel wat anders, het leven in Brussel te

wantrouwen dan in Baarn. Zend mij eens nadere berichten over die jood-russen? En over je verdere plannen.

Hierbij zend ik je je aanteekeningen over de muziek terug. Ze zijn te fragmentarisch, dunkt me, om in dezen vorm gepubliceerd te worden. Bovendien is het inleidend gedeelte enigszins een herhaling van mijn 'Demasque' (de rest *niet*!). Ik zou je aanraden, dit materiaal te verwerken in een grootere studie over de muziek, want er staan heel scherpe dingen in. Gebruik vooral niet *te veel* wetenschappelijke woorden. Je hebt er neiging toe; ze klinken mij altijd 'verbergend', hoewel ze het bij jou al vaak niet meer zijn. Schrijf vooral door, ik heb er vertrouwen in! Vooral, omdat je intellect zoo scherp is.

Ik ben de volgende week (29 Oct.-5 Nov.) in *Eibergen*. Daarna weer Beukelsdijk 143b.

Bedankt nog voor *Wagner*. Ik heb er veel pleizier van gehad!

Vgr.

Origineel: Bijzondere Collecties van de Universiteit van Amsterdam

Menno ter Braak
aan
Victor Varangot (Brussel)

Den Haag, 6 februari 1934

aant.

aant.

Den Haag, 6 Febr. '34
Pomonaplein 22

Amice

Met zeer veel pleizier ontving ik je levensteeken. Je stuk an sich vind ik maar matig. Het is beslist minder dan de vorige in Forum geplaatste! Je moet je bepaald niet al te zeer concentreeren op deze noteerende schrijfmanier, want dan 'kom je niet los'. Zend mij vooral die stukjes voor Gr.Ned. op, als je ze krijgen kunt!

Ik ben inderdaad wat ingewoond en met voldoening zie ik op meeuwen en water uit. De journalistiek is ook niet onaangenaam voorloopig. Maar ik heb het soms idioot druk; excuseer dus mijn korte schriftuur.

Zend mij dus spoedig weer iets. Je adres heb ik verloren, deze gaat dus via Greshoff.

hart. gr.

Menno ter Braak

Origineel: Bijzondere Collecties van de Universiteit van Amsterdam

Menno ter Braak
aan
Victor Varangot

Den Haag, 28 april 1934

aant.

den Haag, 28 April '34

Amice

Gisterenavond heb ik eindelijk (na het vermoeiend vervaardigen van een boekenweekblad van Het Vad.) tijd gevonden om je novelle ‘Virginia’ te lezen. Ik ben er *zeer* over te spreken! Dit verhaal bevestigt me, wat ik van je eerste zending af verwacht heb: je *originaliteit* en meer dan dat. Misschien herinnert de opzet en ook de ‘irrealiteit’ der situaties en personages wel ietwat aan ‘Bij Gebrek aan Ernst’ van du Perron (het komt, dunkt mij, uit dezelfde behoefte aan ‘spel’ voort), maar dat beteekent toch allerminst, dat je die stijl imiteert of zelfs maar volgt. Neen, ik vind dit ding in zijn soort een volstrekt gaaf en persoonlijk stuk werk. Voor de Hollanders ongetwijfeld zeer stuitend door de uitstekende ‘ongevoeligheid’, waarmee je de z.g. gevoelens inzake de liefde behandelt. Natuurlijk ben ik zeer voor opname in Forum; Vestdijk, die het gisteravond eveneens hier las, dito; hij vond het slot iets minder dan de rest, maar ik ben dus niet met hem eens. De *banale* ontknooping zou geweest zijn, dat V. *geen* maagd bleek te zijn, maar dat heb je terecht vermeden.

In vergelijking hierbij zijn je ‘notities’ maar zeer *matig* (wat de formuleering betreft vooral); ze zijn te fragmentarisch en toch te weinig aphoristisch voor den aphoristischen vorm. Ze zijn nu bij v. Vriesland, maar Vestdijk en ik voelen niet voor opneming. Des te prettiger (ook voor mij, die steeds onwankelbaar vertrouwen in je gesteld heb), dat ‘Virginia’ zoo bij uitstek geslaagd is!

hart. gr.

Menno ter Braak

N.B. Blijf zenden!

Schrijf me je adres even!

De geest een orgaan? Ik weet het op het oogenblik waarachtig niet, wie dat geschreven heeft, misschien ik wel.

Origineel: Bijzondere Collecties van de Universiteit van Amsterdam

Victor Varangot
aan
Menno ter Braak

Brussel, 10 november 1934

aant.

Brussel, 10 November 1934

Waarde Heer Ter Braak

Van Truida hoorde ik dat er besloten was het befaamde novellennummer van Forum nog eenige maanden uit te stellen. Natuurlijk vind ik dat voor mij persoonlijk buitengewoon onaangenaam, aangezien dat Virginia nu ook wel tot zoo lang zal blijven liggen. Ik zou er eindelijk wel eens van af willen vooral omdat ik al dien tijd bij Nijgh voor dat bedrag in het krijt blijf staan. Wanneer ik het honorarium niet

reeds had ontvangen zou ik waarschijnlijk adviseeren die heele geschiedenis maar niet meer te plaatsen. Het remt me in ander werk, dat voortdurende uitstel.

Zou het mogelijk zijn, Virginia toch in het Decembernummer op te nemen, dan schrijf ik nog wel een ander, beter hoop ik, verhaal tegen dat dat novellennummer werkelijk eens het licht zal zien. Of moet Virginia beslist daarin, dan zal ik er ook wel genoegen mee nemen, maar dan zou ik graag van u vernemen of er in het December-nummer nog voor iets anders plaats is van mijn hand, dat ik u dan voor 20 November toe zal zenden.

Met hartelijke groeten ook van Truida

geheel uw

Origineel: Bijzondere Collecties van de Universiteit van Amsterdam

Menno ter Braak
aan
Victor Varangot

Den Haag, 13 november 1934

aant.

den Haag, 13 Nov.'34

B.V.,

Laten we eerst even afspreken, dat we elkaar nu bij den naam noemen! Het feit van het leermeester-leerlingschap is nu op den achtergrond gekomen, lijkt me.

Die zaak met het novellennummer is allervervelendst. Het had in Nov. Moeten verschijnen, en nu dat niet gebeurd is, wordt het minstens Maart. Natuurlijk laat ik 'Virginia' nou niet liggen. Maar ook Debrot met zijn 'Negerin' is gedupeerd. Ik zou je nu dit willen voorstellen. Debrot verschijnt in Dec. en Jan. (= 42 pag.), Virginia in Febr, maar *jij zendt mij nog iets nieuws* (niet te lang in dat geval!) *voor het Dec.nummer*, op die manier komt er dan toch wat schot. Het laatste uiteraard behoudens goedkeuring door redactie Forum.

Het 'krijt' van Nijgh behoeft je niet te verontrusten. Ook het verouderen van Virginia zal zoo'n vaart niet loopen. Waarmee ik niet wil zeggen, dat deze vertraagde opvoering heel vervelend is en jou zoowel als mij met recht ergert.

v.gr. ook aan Truida

Origineel: Bijzondere Collecties van de Universiteit van Amsterdam

Menno ter Braak
aan
Victor Varangot (Woluwe)

Den Haag, 7 februari 1935

aant.

aant.

7 Febr. 1935

B.V. en T.

Zooeven jullie brieven ontvangen. Ik had juist de huwelijksformaliteiten in orde gemaakt; de zaak is in orde, de voltrekking kan 27 Febr. 10 ¾ uur plaats vinden. Alleen moet Truida misschien nog eerder overkomen voor de verandering van haar pas, maar ik zal trachten gedaan te krijgen, dat zulks in commissie kan geschieden.

De zaak met Gijsen is zeer onaangenaam. Natuurlijk ben ik niet van plan te wijken voor Rome; gaat Forum maar liever op de flesch. Ik hoop echter, dat er met behoud van Virginia een modus kan worden gevonden, want overigens was de samenwerking uitstekend.

Wat de arbeidsmogelijkheden betreft, ik zal mijn best doen, ben echter zeer sceptisch. Ik wil bij deze gelegenheid (na een gesprek, dat ik eergisteren met Wim had) niet verhelen, dat ik na V's débâcle aan het Holl. Weekblad het heele huwelijksplan vrij absurd vind. Maar omdat ik er niet van houd mij in zulke dingen te mengen, wil ik jullie alleen precies zeggen, hoe mijn houding zal zijn. Ik kan, na wat er aan het Hol. Weekbl. is gebeurd onmogelijk aanbevelingen op journalistiek gebied voor V. geven, omdat ik (dat ligt voor de hand) nù absoluut niet meer overtuigd ben van zijn qualiteiten op dit terrein. Op zichzelf is dat eerder een recommandantie dan een slechte noot voor iemands persoonlijkheid, want bekwaamheid in de journalistiek bewijst geen karakter, dikwijls het tegendeel; in dit geval maakt het mislukken op mij echter een tamelijk belabberden indruk, omdat het verdere stappen in deze richting voorloopig vrijwel onmogelijk maakt, en V. op geen andere manier zijn kost kan ophalen. Mijn advies is dan ook, dat hij er radicaal van afziet in dit bedrijf te blijven liefhebberen, en althans een of andere studie afmaakt; kan hij intusschen met vertalen geld verdienen, dan des te beter; maar laat hij niet met de illusie gaan leven, dat iemand in Nederland van de pen kan leven. De tijdschriften bieden een uiterst beperkte mogelijkheid, en dan is het daarvoor nog noodig, dat het werk de moeite waard is. Ik kan in geen geval voor stukken in Forum stemmen uit liefdadigheid; voor de Moord op Alexander heb ik uit overtuiging gestemd, maar de beide anderen waren tegen.

Deze opmerkingen zijn vriendschappelijk bedoeld, al mogen ze scherp klinken. Ik zou er niet aan denken ze te maken, als V. zich door dat huwelijk niet in een sociale verhouding begaf, waar wij in zekeren zin ook mee te maken hebben of kunnen krijgen, waar de oudelui geheel en al onmachtig zijn om te steunen. Het sociale bezwaar is dan ook het eenige, dat ik heb, dat zal jullie trouwens bekend zijn; maar het huwelijk voor het stadhuis is een sociale quaestie en vandaar deze commentaar. Er bestaat m.i. op dit oogenblik een zonderlinge tegenstelling tusschen jullie hardnekkigheid om te trouwen en de practische mogelijkheden, om het huwelijk onafhankelijk van anderen in stand te houden.

Het kwam mij voor, dat ik verplicht was dit eerlijkheidshalve vooruit te zeggen, mede namens Wim. Mocht het gezegde het effect hebben dat er iets anders uit de bus komt dan een stuk over La Condition Humaine naar aanleiding van een dancing, dan zal ik luidkeels juichen; zoo neen, dan weet jullie, hoe ik in dezen denk, al zal ik er natuurlijk niet meer over spreken en verder ook met pleizier getuigen.

m.h.g., ook van Ant,

Menno

Origineel: Bijzondere Collecties van de Universiteit van Amsterdam

Victor Varangot
aan
Menno ter Braak

Brussel, 8 februari 1935

aant.

aant.

Brussel, 8 Februari 1935

Beste Menno

Vanmorgen je brief in dank ontvangen. Het deed mij pleizier te vernemen, dat Virginia niet zoo gauw opgeofferd zal worden. Houd mij ten goede maar ik zie tusschen haakjes niet in waarom of Forum niet zou kunnen bestaan zonder Marnix Gijsen. Er zijn voortreffelijke lieden genoeg in Vlaanderen. Ik denk hier bv. aan Raymond Brulez en Karel Leroux, die zeker geen miniatuurpausjes zullen zijn.

Hartelijk dank voor de moeite die je je getroostte om de administratieve huwelijkspréludes voor ons in orde te maken.

Natuurlijk zullen wij, na je brief, van 27 Februari geen gebruik maken. Na het fiasco aan het Holl. Weekblad hebben wij onze ouders direct de situatie uitgelegd. Op zichzelf meenden jouw ouders er geen bezwaar tegen te maken, en het huwelijk nu toch maar te laten doorgaan. Wij hebben het toen niet doorgedreven, alleen gezegd, dat het voor onszelf weinig anders was dat de zaken nu gehuwd of ongehuwd slecht gingen.

Tegenover de buitenwereld maakt het natuurlijk wel eenig verschil. Ik stel het op prijs dat je zoo onomwonden schrijft in hoeverre je je erbij betrokken voelt en hoe je over de situatie denkt. We laten dan ook je verstandig advies gelden en zullen eerst eens afwachten hoe de toekomst zich verder ontwikkelt.

Geld om de studies die ik heb liggen te beëindigen heb ik niet. Bovendien lijken me eventueele resultaten van twijfelachtige waarde in deze tijden.

Wat je opmerking betreft omtrent het niet willen aanbevelen van iemand die niet deugt voor de journalistiek, vind ik dat deze in het geval van de N.R.C. niet opgaat.

Die boekbesprekingen zijn tenslotte niet wat je noemt snert journalistiek. Het idee om met mijn pen ± 50 gulden in de maand te verdienen is van Greshoff uitgegaan, die o.a. ook gezegd heeft, dat je er voor kon zorgen dat ik boekbesprekingen kreeg voor de N.R.C. Voor deze journalistiek acht hij mij geenszins onbekwaam. En zou ik zooiets niet even behoorlijk kunnen doen als b.v. een Jo Otten?

Victor Varangot

Origineel: Bijzondere Collecties van de Universiteit van Amsterdam

Victor Varangot
aan
Menno ter Braak

Brussel, 12 februari 1935

aant.

Brussel, 12 Februari 1935

Beste Menno

Vandaag zijn we dus dank zij de goede zorgen van Ant en jou ondertrouwd. Zooals je wel reeds van Tine gehoord zult hebben, hebben wij van onze huwelijksplannen voorloopig afgezien. In de eerste plaats omdat wij de verstandige raad in je brief ter harte genomen hebben en ten tweede omdat ik nu weet dat ik vanaf 1 Maart zonder geregelde inkomsten ben en het dus wel onzinnig zou zijn om op 27 Februari in het huwelijk te treden. We zullen het nog maar eens aanzien, maar zoo gemakkelijk is het overigens niet. Je schrijft wel dat ik de een of andere studie moet afmaken, maar zooveel onvoltooide heb ik niet liggen en dan waar moet ik het geld vandaan halen?

Greshoff verzekert mij, dat er met schrijven wel gemiddeld een vijftig gulden per maand aan te verdienen valt. Dit wil nog niet zeggen 'van de pen leven', maar lijkt mij toch wel iets om in mijn omstandigheden aan te denken.

Daarom had ik gewild, dat ik er wat afzetgebieden bij kon krijgen. Gr. zei me dat je wel kon en wilde zorgen dat ik boekbesprekingen in de N.R.C. kreeg. Maar jij schijnt me daar geheel en al onbekwaam toe te achten 'na alles wat er aan het Hollandsch Weekblad gebeurd is'. Ik zie dit niet zo duister in. Wat ik niet kan is wat Gr. noemt de 'snert-journalistiek': reclamestukken, het kolommen uit mijn duim zuigen. Maar boekbesprekingen, waarbij zakelijkheid geen schade doet, lijken mij niet buiten het bereik mijner mogelijkheden te liggen. In ieder geval heb ik er ook meer pleizier in en ik stel me voor dat ik zoiets niet slechter zou doen dan bv een Jo Otten. Ik laat het natuurlijk verder aan je over of je een aanbeveling van dat genre met je geweten overeen kan brengen.

Wat het Forumconflict betreft, ik zie niet in waarom Forum opgeheven zou moeten worden als Marnix Gijsen eruit ging. Er zijn nog voortreffelijke lieden in Vlaanderen genoeg lijkt me. Ik denk bv. aan Elsschot, Raymond Brulez, Karel Leroux, die toch wel even veel 'naam' hebben als Marnix Gijsen.

Wij zijn benieuwd hoe het afloopt. Laat nog eens iets hooren.

Met hartelijke groeten, ook aan Ant,

Je Victor

<PS. Hierbij het Holl Weekblad met het beruchte stuk.>

<Als de handdoeken etc-nog niet weg zijn, wacht dan nog maar even met het sturen tot nader bericht. Als Victor niet hier zou kunnen blijven, heb ik ze niet nodig.>

Dag

Truida

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

Victor Varangot
aan
Menno ter Braak

Brussel, 10 maart 1935

aant.

aant.

Brusssel, 10 Maart 1935

Beste Menno

Het spijt ons, dat we al zoo lang niets van jullie gehoord hebben. Wordt er zoo druk geacteerd in Den Haag? Ik had nog wel eens graag wat willen hooren de kwestie met de Vlaamse Forum-redactie. Nu verneem ik af en toe wel iets van deze zijde, maar toch weinig nieuws. Veel hypocriet geredeneer en pogingen om de kool en geit te sparen. Toch geloof ik dat er geen oplossing zal komen wanneer beide redacties hun standpunt handhaven. Gijsen en Roelants zullen zeker uittreden wanneer het gewraakte stuk gepubliceerd wordt. Dat Maurice er uit zou gaan lijkt mij tenslotte och minder gewenscht. Naast zijn jezuïtisme meent hij het toch wel goed en misschien is zijn optreden minder dom dan laf.

Nu heeft hij gesuggereerd dat ik het voorstel zou doen om Virginia in te trekken. Bij eenig overwegen ben ik daartoe wel bereid, wanneer de Hollandsche redactie er natuurlijk accoord mee gaat. In dit geval zou de Vlaamsche redactie dan het honorarium dat ik reeds ontvangen had aan Nijgh terug moeten betalen plus het zetloon.

Doch misschien is een andere oplossing nog het beste, die mij geenszins onaangenaam is en waarbij de eer van Hollandsche redactie minder in het gedrang komt. Dat is deze: Nijgh geeft Virginia - dat nu toch al gezet staat - uit met een voorwoord of nawoord van jou of mij waarin de Vlamingen een beetje aan de kaak gesteld worden en tegelijkertijd verschijnt er in Forum een bericht, dat dit verhaal wegens onoverkomelijk bezwaar van de Vl. Red. niet opgenomen is geworden, maar nu afzonderlijk verkrijgbaar is.

Je begrijpt dat ik het zonde zou vinden om Virg. voor Holland verloren te laten gaan en dat ik niet graag zou instemmen met de suppressie ervan in Forum, wanneer ik niet de zekerheid had, dat het op een àndere wijze gepubliceerd werd. Maar tenslotte lijkt mij dit nog een laatste voorstel als Nijgh het er natuurlijk mee eens is - vóór het hard tegen hard te laten gaan. Want het behoud van Forum is toch ook nog wel wat waard.

Schrijf me eens spoedig hoe je hierover denkt. En val Maurice niet te hard om zijn dubbelzinnige houding, want die is hier vanuit Brussel gezien begrijpelijk.

Hartelijke groeten voor Ant en een stevige hand

Je Victor

Beste Menno

Bovenstaande suggestie van Maurice is niet officieel dus schrijf er niet aan hem over. M.i. zou dit de kwestie in wezen toch *niet* oplossen, maar volgens Maurice wel; hij is vol goede wil om Forum te handhaven. Morgen over een week wordt er dus in Antwerpen vergaderd. Ik ben benieuwd naar de afloop.

Van Jan hoorde ik dat je een tooneelstuk geschreven hebt, dat binnenkort verschijnen zal. Is het boek in dialogen al af?

Antwoord een beetje gauw en groet ook mevrouw Wijdenes hartelijk van me,

Je

Truida

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

Victor Varangot
aan
Menno ter Braak

Brussel, 18 maart 1935

aant.

Brussel, 18 Maart 1935

Beste Menno

Hierbij een panopticumpje. Op mijn vorige brief mocht ik helaas nog niets hooren. Gisteren schreef Gr. of je er voor voelde a.s. Zondag in Brussel te komen. Jullie zouden dan bij ons wel kunnen logeeren. Er is een logeerkamer die wij bij voorkomende gelegenheden mogen gebruiken. Het zou wel gezellig zijn.

Zie maar eens wat je doet en schrijf dan bijtijds.

Met hart.gr.

geheel

Je Victor

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

Menno ter Braak
aan
Victor Varangot (Woluwe)

Den Haag, 19 maart 1935

aant.

aant.

Den Haag, 19 Maart '35

B.V.

Ik kom tot geen schrijven meer, vanwege de drukte. Je panopt. vind ik heel aardig; is direct doorgezonden naar de collega's.

De quaestie Virginia zal a.s. Maandag worden behandeld. Hoezeer ik je coulante voorstel om ‘Virginia’ te laten vallen ook op prijs stel als een blijk van goede bedoelingen: wij zijn niet van plan op dit punt toe te geven. ‘Virginia’ is door de Ned. redactie met algemene stemmen aanvaard en wij kunnen juist in dezen geen enkele concessie doen. Alleen zou er voor ons sprake kunnen zijn van een enkele wijziging in terminologie, in overleg met jou, wanneer daarmee het geschil zou kunnen worden vereffend. Maar dit alleen om onze goeden wil te toonen, en met groote tegenzin. ‘Virginia’ laten vallen zou van ons de ergste karakterloosheid zijn; zoover kunnen goede bedoelingen en concessies niet gaan. Du Perron heeft trouwens al [verklaard], dat [hij] in dat geval als medewerker zou bedanken, waarin ik hem 100% gelijk zou geven.

Hart. gr., ook voor Truida,

van ons beiden

je

M

Bijlage: f 20.(misschien kun je dit [lapje] gebruiken? Ik heb toevallig wat over. Niet op reageeren s.v.p., maar inwisselen.)

Origineel: Bijzondere Collecties van de Universiteit van Amsterdam

Menno ter Braak
aan
Victor Varangot (Hilversum)

Den Haag, 25 juli 1935

aant.

aant.

aant.

den Haag, 25 Juli '35

B.V.

Van morgen ontvingen wij de aankondiging van jullie vernieuwde huwelijksplannen. Aangezien ik jullie destijds al geschreven heb, hoe ik over een huwelijk onder deze omstandigheden (die inmiddels in geen enkel opzicht zijn gewijzigd) denk, voel ik me alleen nog verplicht, je precies te zeggen, wat mijn opvatting is van *jouw* optreden in dezen. Het is beter om van te voren misverstand te voorkomen.

Het lijkt mij n.l., dat je laboreert aan een zeer belangrijk tekort aan ‘ponteneur’, waarvan andere lieden dikwijls te veel hebben. Het schijnt je volkomen onverschillig te laten in je haast om de burgerlijke waardigheid van echtgenoot te bereiken, dat je door je relatie met Truida op deze stadhuismanier te bestendigen tot een ‘verbond’ met zakelijke, wettelijke consequenties *ook officieel* op kosten van haar werkvermogen en ev. van wederzijdsche familieweldadigheid gaat leven. Je permitteert je de luxe om een betrekking, leverende op 150, niet eens te probeeren, je accepteert echter wel met een kalm gemoed de bankbiljetten van een zekere tante Anna, die tegen de bedoeling van de geefster in dus mede dienen om jou die luxe mogelijk te maken. Het kan je hoegenaamd niets schelen geld aan te nemen van je schoonouders, die het zelf niet kunnen missen. Etc. Een man met eenig gevoel van eigenwaarde zou in zulke omstandigheden liever tot 10 uur 's avonds in een reisbureau staan dan op deze manier den pacha uit te hangen. En het eenige antwoord, dat je op deze bezwaren, waarvan ik je onlangs mondeling al in kennis stelde, geeft, is: we gaan toch maar weer trouwen, want dat ‘vergemakkelijkt onze positie in Brussel’! (Of dat zoo is, betwijfel ik, maar ik laat het, als niet ter zake doend, verder ter zijde).

Wanneer je mijn bezwaren tegen je houding niet *voelt*, en niet voelt als een bewijs van *afkeer* van dit stuk van je persoonlijkheid, dan heeft het geen zin er verder nog over te schrijven of te praten. Ik zou je er niet eens over schrijven, wanneer ik niet zeer veel sympathie had voor andere dingen in je karakter; beschouw deze brief dus als vriendschappelijk, *maar trek je eindelijk eens iets aan* van wat men je met vriendschappelijke intenties zegt.

In de gegeven omstandigheden getuig ik liever niet, tenzij jullie meent dat als een bewijs van ‘brouille’ te moeten beschouwen. Geloof mij, ik zal geen moment rancune hebben, als je toch trouwt en je weer niet stoort aan mijn (volgens jou blijkbaar feodale) principes; en we rekenen er dan ook op, dat jullie hier logeert, in *alle* omstandigheden. Maar je moet me ten goede houden, dat ik dan over zekere kanten van je karakter denk zooals ik hierboven heb uiteengezet. Ik respecteer (in dat opzicht beschouw ik je nu als een parallel met Vestdijk) den *mensch* boven de *litteratuur*, en een *karakter* boven een *parasiet*. Dit laatste woord is sterk, maar zoo voel ik het.

hart. gr. 2 X 2

je Menno

Origineel: Bijzondere Collecties van de Universiteit van Amsterdam

Victor Varangot
aan
Menno ter Braak

Hilversum, [26 juli 1935]

aant.

aant.

Hilversum, 27 Juli 1935

Beste Menno

Ik heb je gisteren al opgebeld om te trachten mijn houding te rechtvaardigen. We zijn echter weer in verwarde argumentaties en verwijten vervallen. Na je brief van vanmiddag voel ik me gedwongen om nog eens even mijn inzicht in deze dingen aan te geven. Doe je best om me te begrijpen, ik heb mijn best gedaan om jou te begrijpen.

De toestand is in geen enkel opzicht gewijzigd sinds februari, toen we eveneens huwelijksplannen maakten. Daarin heb je gelijk. Mijn ‘haast om de burgerlijke waardigheid van echtgenoot te bereiken’ is niet een kwestie van mijn pleizier, maar ook van Truida's pleizier.

Origineel: Bijzondere Collecties van de Universiteit van Amsterdam

Victor Varangot
aan
Menno ter Braak

Hilversum, 27 juli 1935

aant.

Hilversum, 27 Juli 1935

Beste Menno

Je twee brieven hebben me ontstemd door je hardnekkig onbegrijpen van ons standpunt. Waarom ben jij degene die beleedigt en dan zegt je niet te willen

‘brouilleeren.’ Is zoo'n constructie niet min of meer belachelijk? Ik zal je die beleedigingen en insunuaties niet kwalijk nemen, niet omdat jij zoo'n afkeer hebt van ‘brouille’, maar omdat ik aanneem dat je ze uit te goeder trouw om de ‘ponteneur’ van je zuster. Of je die ‘eer’ van je zuster met een dergelijke houding verdedigt en niet eerder [x]

Origineel: Bijzondere Collecties van de Universiteit van Amsterdam

Victor Varangot
aan
Menno ter Braak

Hilversum, 28 juli 1935

aant.

aant.

aant.

aant.

aant.

aant.

aant.

aant.

aant.

aant.

aant.

aant.

aant.

aant.

aant.

aant.

Hilversum, 28 juli 1935

Beste Menno

Ik zou na dezen tweeden brief van je liever gezwegen hebben. Maar daar heb ik te weinig karakter voor. Ik ben zoo kleingeestig om een verzameling voorstellingen, valsche inzichten en verdraaide interpretaties uit elkaar te willen peuteren en me te willen rechtvaardigen. Als je uitgaat van het idee dat ik een parasiet ben of wil zijn, dan moet ik het als een zeer ernstige belediging opvatten, dat je denkt dat ik zoo stom en onberekenend zou zijn om die symbiose met Truida te beginnen. Ik ben er volkomen van overtuigd dat mijn eventueele parasitische overwegingen een duizendmaal voordeeliger slachtoffer hadden kunnen uitzoeken. Ik hoop je zoo ad absurdum te kunnen bewijzen dat het niet uit parasitisme was, dat ik me aan Truida hechtte. Ik zou dan toch ook een officieel huwelijk met haar juist vermeden hebben, in plaats van het te wenschen. Je zult toch ook niet kunnen volhouden, dat zulk een huwelijk mij een luxebestaan ‘op kosten van haar werkvermogen en ev. van wederzijdsche familieweldadigheid’ garandeert? Het komt mij integendeel voor, dat ik mij met deze stap verplicht haar te laten leven op kosten van mijn werkvermogen

(wat dan ook zoo hoort), en ev. van weldadigheid van mijn familie (wat te vermijden is). Ik zou wel buitengewoon lichtgeloovig moeten zijn om die dwaze ideeën, die jij daar over het huwelijk verkondigt aan te nemen.

Ik accepteer evenmin met een kalm gemoed de bankbiljetten van tante Anna. Je kunt er niets van afweten of dat gemoed van me kalm is. Zou het heusch niet mogelijk zijn dat ik het misselijk vond soms eens noodgedwongen een gedeelte van dat geld voor mijn eigen eten te moeten gebruiken? En is het tegen de bedoeling van de geefster? Tante Anna geeft dat geld met de bedoeling Truida het leven aangenamer te maken. Als Truida zich het leven aangenamer maakt met mij een boterham te geven voor dat geld, dan er af en toe eens een nieuw hoedje van te koopen, is dat haar zaak en is iedere bemoeiing van derden op zijn minst indiscreet...

Het is onmogelijk te schrijven dat het me 'hoegenaamd niets kan schelen geld aan te nemen van mijn schoonouders, omdat...ik nog nooit geld van ze gekregen heb (behalve f 2.50 met mijn verjaardag). Nog eens als ik de pacha uit zou willen hangen, of de Aghe Khan (waar ik, het zij terloops gezegd, niet onbelangrijk afgunstig op ben) zou ik in andere kring opereeren.

Misschien kan ik je de positioneele voordeelen van den gehuwden staat binnen niet al te langen tijd aantoonen. Het getuigt echter wel van weinig bevattelijkheid wanneer je dat niet wilt begrijpen, van weinig vertrouwen wanneer je dat niet wilt accepteeren.

Ik kan je brief niet als vriendschappelijk beschouwen, wanneer je zoo hardnekkig weigert een enkele stap in de richting van mijn standpunt te doen. Geloof me, Menno, wanneer je gelijk had, zou ik me je raadgevingen aantrekken, maar ik kan, zoolang je brieven schrijft met dergelijke onwaarschijnlijkheden erin, moeilijk toegeven dat je ook maar eenigszins gelijk zoudt hebben. Ik hoop dat 'de tijd' ondubbelzinnig zal uitmaken wie er gelijk had.

Dit als antwoord op wat je in je eersten brief schreef. Wat den tweeden aan Truida betreft, nog dit:

Is het uitsluitend vriendelijkheid van je ouders, dat zij geen pogingen hebben gedaan om ons het samenwonen onmogelijk te maken? Of was het misschien dezelfde angst voor brouille, die jou ook bezielt? De uitdrukking 'plus royaliste le roi', die je gebruikt begrijp ik in dit verband niet goed. Truida is in Hilversum niet omgepraat door mijn ouders, die evenzeer als ik bij een officieel huwelijk daardoor eerder financieele lasten zouden kunnen vinden dat id. baten oogsten. De regels in jouw brief die hierop betrekking hebben, kan ik niet anders dan als een kinderachtig geïnsinueer aanmerken. Het lijkt wel alsof huwelijksidee je in een zinneloze woede verzet heeft, die je niet anders kunt luchten dan met hatelijkheden links en rechts, zonder notie te hebben van eenige werkelijke toedracht, waarschijnlijkheid of logica. Als je je met die dingen bemoeit, moet je je er ook in verdiepen, en niet alleen in schijn (die niet eens een 'werkelijke schijn' is, maar een naar de behoefte van je slecht humeur geconstrueerd beeld) belasteren.

Je weet ook niet, of je schijnt althans niet de mogelijkheid verondersteld te hebben, dat ik, werkloos in Brussel zijnde, tegen Truida ooit zou hebben gezegd, dat ik naar Holland wilde om een baantje te zoeken waarmee ik mijzelf zou kunnen onderhouden. Verscheidene malen heb ik zulks aan Truida te kennen gegeven, maar haar reacties op deze voorstellen waren steeds van dien aard dat het mij moeilijk was ze uit te voeren. In je verwijten aan mij gericht, verwaarloos je m.i. te veel het part dat Truida's 'hart' in deze dingen heeft gespeeld. Ik wil hiermee geenszins ontkennen dat ik het

prettiger vond om in Brussel te blijven maar je hebt ook niet zoo maar klakkeloos te zeggen dat ik niets serieus ondernomen heb om aan dien toestand een eind te maken.

Sinds midden Februari zijn mijn ouders failliet verklaard. Deze faillietverklaring en mijn ontslag bij Greshoff kwamen ongeveer gelijktijdig, midden tusschen onze toenmalige huwelijksplannen vallen. Deze twee factoren hebben brachten mij er af het huwelijk door te zetten. Ik meende dat je van het faillissement op de hoogte was. Het zou nu geëindigd zijn wanneer niet o.a. door den 'bankier' Schaap uit Wormerveer eenige vertragingen ontstaan waren, waarop de vacantie volgde. Zoodra het afgeloopen is, zullen mijn ouders juist beter in staat zijn om mij eventueel te ondersteunen dan te voren, toen zij in allerlei financieele moeilijkheden zaten.

Na alles wat je schrijft, doet die zinsnede van die twee maanden uitstel om me niet 'ronduit een profiteur van de kwalijkste soort' te vinden, eenigszins komisch aan. Als dit zoo is, is de rest van die brieven overbodig en te veel, want daar gebruik je toch termen voor nu direct al. Zoo'n anti-climax is in dit geval voor mij een bewijs dat je niet kalm, overdenkend geschreven hebt maar in een opgewonden bui, die als zoodanig vergeeflijk is. Ik geloof heusch dat het het beste is, wanneer wij er nog eens rustig over praten en ik hoop dat je dan de moeite zult willen nemen je onbevooroordeeld in ons standpunt te willen verdiepen.

Ook zou ik willen, dat je iets meer vertrouwen in me had. Ik geef volmondig toe dat je tot nu toe weinig gronden daarvoor hebt gehad, maar zie mij s.v.p. niet voor zoo'n schurk aan dat ik gegeven beloften niet zou nakomen.

Ik wil ook geen 'brouille', niet uit een congenitale angst daarvoor maar alleen omdat ik deze heele kwestie te belachelijk vind (d.w.z. uit belachelijke misverstanden voortvloeiende).

Nog dit: dat ik niet uit Brussel weggegaan ben toen ik er geen vast werk meer had, en omdat Truida mij dit moeilijk maakte, èn omdat Greshoff meende, dat ik het me zijn hulp wel kon klaarspelen genoeg te verdienen. Als je me iets verwijten kunt, is het dit, dat ik niet direct na mijn ontslag uit Brussel ben weggegaan. Doch het is onzinnig om je te bezwaren tegen mij op die huwelijksvoltrekking te concentreeren en het voor te stellen alsof ik met die daad een gratis levensverzekering afsloot!

Ik krijg den indruk, dat, je ouders en jij vinden, dat ik deze dingen te licht opvat, maar mijn verantwoordelijkheidsgevoel voor Truida's materieele onbezorgdheid is ongetwijfeld sterker wanneer de band tusschen ons een officieel huwelijk is, dan wanneer ons samenwonen voor een ruimere buitenwereld een schandelijk geheim moet blijven. Misschien vind je dit vreemd, maar het is nu eenmaal zoo.

Ik hoop dat deze brief een beter begrip van weerszijden zal bewerkstelligen.

Met hartelijke groeten

Victor

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

Victor Varangot
aan
Menno ter Braak

Brussel, 13 augustus 1935

aant.

aant.

Brussel, 13 Augustus 1935

Beste Menno

Greshoff stuurde mij een advertentie uit het ‘Vaderland’ op, waarin werd gevraagd een ‘literator- secretaris voor nieuw op te richten maandschrift.’

Daar ik een dergelijke bezigheid zeer ambieer heb ik onmiddellijk een sollicitatiebrief geschreven (Nu zeer serieus).

Als referentie heb ik o.a. jou opgegeven, in den hoop, dat je me terwille wilt zijn. Je hoeft niets te zeggen over mijn journalistieke capaciteiten. Daar kun je m.i. beter over zwijgen, omdat het een zaak is, die jij noch ik kunnen beoordeelen tot nu toe. Bij die kwestie met het Hollandsch Weekblad zijn te veel toevalsfactoren in het spel geweest, dan dat dat als etiket voor m'n leven zou kunnen dienen. Ik zou het zeer op prijs stellen, wanneer je me in deze eventueel zoudt willen helpen. Greshoff, die meer te klagen zou kunnen hebben, is bereid gunstig over me te refereeren. Hier gaat het bovendien heelemaal niet om journalisme.

Van de Zuid-Holl. Uitg. Mij hebben wij nog niets gehoord.

Ik ben nog aan iets bezig wat ik aan Forum zou willen insturen. Komt Virginia er met September in? Zoo nee, kan dan hetgeen ik onder handen heb nog voor het Sept. nummer dienen? Tot wanneer kan ik het dan inzenden? Wanneer vertrekken jullie naar Sestri? Laat dat even hooren?

Wij danken jullie nog wel voor de gastvrijheid en Ant voor haar hartelijke zorgen.

Veel nieuws is hier niet. Prettige vacantie! Hartelijke groeten van Truida en mij voor jullie beiden.

je Victor

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum=

Menno ter Braak
aan
Victor Varangot

Den Haag, 16 augustus 1935

aant.

aant.

den Haag, 16 Aug.

B.V.,

Natuurlijk zal ik de vereischte gunstige mededeelingen over je loslaten bij informatie! Het voorbehoud, waarover wij het hadden, geldt *alleen* zuiver journalistieke baantjes aan kranten, want daar zou ik die kant als een *positief* iets naar voren moeten brengen. *Hier* zwijg ik er natuurlijk over.

Virginia komt in *September*. Als er tenminste geen nieuwe verrassingen komen (ik zeg dat alleen, omdat er een vloek op dat stuk schijnt te rusten). Het is al opgegeven voor dat inhoud, dus en zou inderdaad een wonder moeten gebeuren.

Wij gaan morgen naar Sestri, Adres: *Albergho 'Nettuno', Sestri-Levanti* (st.). Zend daar dus heen wat je geschreven hebt, dat lijkt me het beste. Ik ben daar tot 30 Aug. in ieder geval te bereiken.

h.gr ook voor Truida en van Ant je

Origineel: Bijzondere Collecties van de Universiteit van Amsterdam

Victor Varangot
aan
Menno ter Braak

Brussel, 8 september 1935

aant.

Brussels, 8 September 1935

Beste Menno

Gelijk met dezen stuur ik je nog een stukje copy onder den titel 'Verdediging der Compositie'. Misschien wil je met den heeren mederedacteuren in overweging nemen het t.z.t. in 'Forum' te plaatsen.

Nog wel bedankt voor de ansicht uit Sestri en Venetië. Hebben jullie het nogal naar den zin gehad in Italië? Niet te veel last gehad van regen, vlooien en fascisten?

Ik zag dezer dagen het September nummer van Forum. In de briefkaart die je voor je vertrek schreef stond dat er een wonder moest gebeuren als het er niet inkwam. Ik veronderstel dat er een wonder zonder je voorkennis heeft plaatsgegrepen. Zou je eenige gegevens daaromtrent willen doen toekomen binnen niet al te langen tijd. Want ik begin er over te denken Virginia terug te trekken, wanneer er niet een gelijksoortig verhaal achteraan geplaatst wordt, dat de complotten eromheen behandelt. En voor het geval dat V. met October mocht verschijnen zou ik het haast moeten maken met dat nieuwe verhaal.

Met hartelijke groeten geheel

je Victor

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

Menno ter Braak
aan
Victor Varangot

Den Haag, 25 september 1935

aant.

aant.

25 Sept.35

B.V.

Tot mijn spijt kom ik pas vandaag tot een antwoord op je terecht verbaasde vraag naar het wonder van Virginia. Inderdaad is het stuk buiten mijn voorkennis en nadat

ik het voor de zetterij, in volgorde en alles verder compleet, had afgegeven. Ik heb daarover zeer opgespeeld, maar aangezien tenslotte bleek, dat Zijlstra van Vriesland erover had opgebeld (je weet, dat ik in Italië zat) en dat dit gebaar dus niet de bedoeling had om mij te contrarieeren, maar om de nog steeds slepende onderhandelingen met de Vlamingen niet door een 'onvriendelijk gebaar' te beïnvloeden, heb ik mij er tenslotte bij neer moeten leggen. Het vervelende is, dat die onderhandelingen nòg slepen, zoodat ik nu de definitieve plaatsing op *November* heb gesteld. Er is nu geen sprake meer van, dat het verhaal niet geplaatst wordt, zoals je weet, aangezien de Ned. Redactie besloten heeft alles van die plaatsing te laten afhangen.

Intusschen heb ik ook een ietwat heuglijker bericht, n.l. dat v.V. en V. voor je nieuwe inzending zijn, zoodat die in principe is aangenomen; ik heb nog steeds geen tijd gehad die te lezen, maar de aanneming is verzekerd. Ik zeg in principe: want als Forum mocht verdwijnen, onverhoopt, kan ik niets beloven, omdat ik dan in de laatste nummers alles wat gezet is moet opruimen. Maar hiervan hoop ik nu toch binnenkort zekerheid te krijgen.

Wij hadden een zeer prettige reis naar Italië; de terugkomst was minder amusant, maar ik ben nu weer geheel beter.

Hoe staat het met je sollicitatiereizen?

m.h.g., ook aan Truida,

Origineel: Bijzondere Collecties van de Universiteit van Amsterdam

Victor Varangot
aan
Menno ter Braak

Brussel, 4 oktober 1935

aant.

Brussel, 4 October 1935

Beste Menno

Nog hartelijken dank voor je brief van 25 Sp. Het verheugt mij zeer dat mijn laatste inzending door 2 der redactieleden aannemelijk is verklaard. Niettemin zou ik bij gelegenheid nog eens je persoonlijk oordeel erover willen vernemen.

Nog eenige dingen die mij op het hart liggen ten aanzien van de Virginia-kwestie. Ik zal er maar niet over mopperen wat het in de gegeven omstandigheden m.i. volkomen nutteloos uitstel van September tot November betreft. De zaak was beslist, van verdere onderhandelingen was toch niets meer te verwachten en de Vlamingen waren verwittigd, maar ik meen, dat het in September zou verschijnen. Dit laatste 'onvriendelijk gebaar' zou geheel in het kader gepast hebben van de vorige gebaren der Hollandsche redactie.

Nu Virginia dan eindelijk in November geplaatst zal worden, ben ik allerminst verrukt, dat dit de opheffing van 'Forum' insluit. Ik had persoonlijk het veel liever ergens anders gepubliceerd gehad met behoud van Forum, dan zooals het nu gebeurd is. Maar ik voor mij geloof, dat het sop de kool niet waard is. Als je nu zegt, dat niet Virginia de kool was maar het prestige der Hollanders, in het bijzonder jullie drieën, dan houd ik nog vol dat die prestigequaestie niet de val van Forum waard is. Forum

was vanaf het begin af aan al een coalitie. Wanneer jullie Virginia niet hadden geplaatst was het Hollandsche prestige nog wel op een andere manier te handhaven geweest. Ik geloof, dat je daar persoonlijk ook zoo over gedacht hebt, maar dat je daar later, door vreemde invloeden, van gedachten over verandert bent. Het is wel erg mooi om je op een extremistisch en heroïsch standpunt te stellen, maar in sommige gevallen lijkt mij dat toch niet de meest aangewezen manier om op te treden; en in het bijzonder in dit geval niet, daar je van te voren wist, dat Forum in den huidigen toestand een *compromis* was. Ik ben, even als jij, er volkomen van overtuigd, dat Hollanders superieur zijn aan Vlamingen en 'vrijdenkers' aan Katholieken. Maar dat was toch wel op een andere manier te bewijzen geweest, dan door het doordrijven van jullie standpunt in deze zaak. Als je het omnia aut nuhil beleed, hadden jullie nooit met Katholieke Vlamingen moeten beginnen.

Origineel: Bijzondere Collecties van de Universiteit van Amsterdam

Victor Varangot
aan
Menno ter Braak

Brussel, 14 oktober 1935

aant.

Brussel, 14 October 1935

B.M.

Zooals wij van verschillende kanten gehoord hebben is de opheffing van Forum nu definitief. Er schijnen in verschillende Nederlandsche dagbladen stukjes over gepubliceerd te zijn en jij schijnt in Het Vaderland er ook over geschreven te hebben. Zou je me nu het groote pleizier willen doen om me die twee stukjes van jou te sturen en alle die je nog zult schrijven over deze quaestie.

Ook wachten wij nog altijd op de foto's die Ant van den zomer gemaakt heeft.

Ik heb een baantje in het vooruitzicht hier te Brussel. Het is het vertalen van filmdialogen in het Nederlandsch voor het nasynchroniseeren van film's. Als het wat wordt betaalt het wel aardig. Over eenige weken zal ik er meer van hooren.

Op 't oogenblik besteed ik een dag per week aan de opmaak en correctie van het Hollandsch Weekblad hetgeen me eenige honderden franken per maand oplevert.

Het verheugt mij zeer dat mijn laatste inzending voor Forum door twee der redactieleden aannemelijk werd verklaard. Niettemin zou ik gaarne nog eens je persoonlijk oordeel erover willen vernemen.

Verder is hier niet veel nieuws.

Met h.g. ook van T. en ook voor A.

je V

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

Victor Varangot
aan
Menno ter Braak

Brussel, 9 november 1935

aant.

Brussel, 9 November 1935

Beste Menno en Ant

Vanmorgen hoorde ik van Greshoff, dat jullie vergramd waren op ons naar aanleiding van een briefje dat Truida onlangs schreef. Ik weet niet meer precies wat er instond, maar ik herinner me nog, dat ik mijn volle goedkeuring eraan gehecht heb. Daarom voel ik mij nu gedrongen jullie mijn excuses aan te bieden voor het feit dat ik jullie zonder het te willen gekwetst heb. Natuurlijk ben ik dankbaar voor de moeite en onaangenaamheden die je getrotseerd hebt om Virginia geplaatst te krijgen. Maar ik dacht, ik kreeg dien indruk, dat je het tenslotte voor het beginsel, voor de 'eer', van het Nederlandsche vrijdenkende intellect en voor de integriteit der Hollandsche Forum-redactie gedaan hebt. Nu het echter blijkt dat je het voornamelijk voor mij gedaan hebt, hoop ik oprecht dat je me niet van ondankbaarheid jegens jou zou willen verdenken. Eerlijk gezegd kon ik er uit materialistische overwegingen niet zoo verrukt over zijn, dat de publicatie van Virginia de opheffing van Forum meesleepte. Want hierdoor zie ik een eventueel afzetgebied verdwijnen. Ik dacht ook, ten tijde dat Truida die gewraakte brief schreef, dat er jou wel iets aan gelegen lag om Forum te behouden. Maar kort daarna begreep ik uit mededeelingen van Greshoff, dat de Nederlandsche literatuur blij moest zijn, dat ze nu eindelijk van zoo'n beschamende coalitie met katholieke Vlamingen verlost waren. Ik dacht in mijn naïveteit, dat jouw standpunt ten opzichte van Forum nog hetzelfde was als toen twee jaar geleden het monsterverbond met de Vlamingen werd aangegaan. (Hierbij komt nog, dat ik liever niet zoo'n beteekenis aan Virginia had zien gegeven worden, die het stuk volgens mijn inzicht en dat van anderen (o.a. Greshoff) niet verdiende. Je kunt je misschien voorstellen, dat er voor mij een pijnlijke kant aanzit. Ik ben bang, dat het de aandacht die het nu trekt niet verantwoorden kan.)

Hoe het ook zij, ik hoop dat dit nu werkelijk het laatste incident is, dat Virginia op haar geweten heeft. En ik hoop, dat je ons na deze toelichting die tactloosheid uit de vorige brief zult willen vergeven.

Met hartelijke groeten voor jullie beiden

Je Victor

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

Victor Varangot
aan
Menno ter Braak

Brussel, 19 november 1935

aant.

Brussel, 19 November 1935

Beste Menno

In de eerste plaats wil ik je hartelijk danken, nu Virginia eindelijk verschenen is, voor de moeite en onaangenaamheden die je je ervoor hebt willen getroosten. Ik heb nu eindelijk begrepen, dat je het niet om mij hebt gedaan, maar om het stuk zelf.

Je verontwaardiging om het 'afzetgebied' in zooiets idealistisch als de literatuur, kan ik alleszins begrijpen. Alleen moet je mijn brief nog eens overlezen. Dan zul je zien, dat ik het woord 'afzetgebied' zelf al wat cynisch en pedant vond en er daarom 'eventueel' aan liet voorafgaan. Het spijt me, dat je mijn manier van brievenschrijven 'hautain, gelijkhebberig, lichtelijk-pedant en voor alles satisfait vindt. Ik bied mijn oprechte excuses aan en verzoek je te willen gelooven, dat ik werkelijk niet zoo bedoel te zijn en dat ik niet anders kan antwoorden. Het spijt me werkelijk ontzettend.

Origineel: Bijzondere Collecties van de Universiteit van Amsterdam

Victor Varangot
aan
Menno ter Braak

[10 januari 1936]

aant.

10 [Januari] 1935

Beste Menno.

Misschien heb je van Jan Gr. gehoord dat Stols is van plan is een serie portretten van Nederlandsche letterkundigen uit te geven. Hij heeft mij gevraagd er een van jou te schrijven.

Voor dat doel zou ik graag een volledige bibliographie hebben. Zou je me die kunnen bezorgen? En ook even opgeven welke artikelen in het 2e gezicht zijn opgenomen. Zou je me ter leen niet je geschriften op filmgebied willen opzenden nl. Cinema Militans en de Absolute Film.

Ik hoop dat het je niet teveel last bezorgt.

Met hartelijke groeten van huis tot huis

Je Victor

Origineel: Bijzondere Collecties van de Universiteit van Amsterdam

Menno ter Braak
aan
Victor Varangot (Brussel/Woluwe St. Pierre)

Den Haag, 12 januari 1936

aant.

aant.

12 Jan '36

B.V.

Het spijt me, maar ik voel niets voor dat portret. Als de menschen mijn portret willen zien (zoolang ik nog niet dood ben) kunnen ze bij het interview van 's Gravesande mijn caricatuur vinden en als zij daarmee nog niet tevreden mochten zijn, kunnen ze ook nog een van mijn boeken lezen. Mocht je dus toch aan het portretteeren willen gaan, dan weet je, dat je mijn bedoelingen contrarieert. Ik voel absoluut niets voor die tweedehands-aftreksels van iemands persoonlijkheid, wanneer ze niet ontstaan zijn (zooals in het geval Wijdenes) uit een jarenlang wederzijdsch contact. En in het geval in quaestie zou mij dit portret al buitengewoon pijnlijk zijn; ik heb opgegeven daarover met je te debatteeren, maar ik had toch eigenlijk niet verwacht, dat je mij met dit voorstel onder deze omstandigheden zoudt aankomen. Laten we dus verder over deze fotografische aangelegenheid zwijgen, en vraag aan Stols, of je iemand anders voor je rekening kunt nemen.

Het ex. van de dissertatie gaf ik destijds aan Stroman in vollen eigendom. Als Truida het dus terug wil hebben, lijkt het me het best, dat zij hem zelf er om vraagt.

h.gr. v.h.t.h.

Menno

Origineel: Bijzondere Collecties van de Universiteit van Amsterdam

Victor Varangot
aan
Menno ter Braak

Brussel, 26 januari 1936

aant.

Brussel, 26 Januari 1936

B.M.

Aangezien ik merk, dat Truida je een briefje heeft geschreven en ik niet den indruk wil wekken, dat ik haar de vuile wasch laat opknappen, beleef je nog eens het genoegen mij te zien ‘reageeren’ op je onhebbelijkheden.

Ik vraag je in alle gemoede: waarover maak je je zoo druk en waarom stel je je zo aan? Bij de ‘quaestie Varangot’ is noch de literatuur, noch de democratie noch je portemonnaie gemoeide. Evenmin als ik het in mijn hoofd haal om je je gevestigd burgerschap te verwijten, verwacht ik van jou opmerkingen over mijn ongeregeld bestaan, dat ik prefereer zoolang ik niet in een vet baantje bij het Vaderland rol.

Vanuit mijn huidig standpunt kan ik jou precies het tegenovergestelde verwijten van wat jij mij verwijt. Ik zou kunnen zeggen: je verstikt je kostelijke talenten uit laffe geldzucht. Je hebt je gefixeerd in een welgedaan burgermansbestaan en schrijft rotstukken voor een nationaal-liberale krant (je spreekt immers in je laatste brief van ‘deprimeerende drukte’). Je hebt niets fatsoenlijks meer geproduceerd sinds je je aan die krant verkocht hebt, dus na ‘Politicus’. Het ‘Tweede Gezicht’, voor zover het ontstaan is nà het Vaderland, biedt weinig fraais. Een stuk als ‘Het instinct der intellectueelen’ met name is wel de grootste idioterie die ik in den laatsten tijd gelezen heb. Het zou bijna door een Vlaming geschreven kunnen zijn. Als jij een ‘vent’ was, had je allang je ontslag bij mijnheer Schilt ingediend. Neen, b. M., ik geloof niet, dat als we het precies nagaan, we in ‘karakterloosheid’ voor elkaar behoeven onder te doen. Daarom zal ik zoo karakterloos zijn dat portret van je toch wel te maken.

Verder pleit het niet voor je psychologisch inzicht, dat je je destijds zoo hebt laten vernaggelen door mijn ‘hautaine, pedante, maar voor alles satisfaite stijl’. In ‘Politicus’ meen ik, heb je eenige opmerkelijke bladzijden over den humor geschreven, maar in de ‘quaestie Varangot’ is die humor van je toch al gauw uitgeput geweest. En ik zie niet in, hoe of ik je belangensysteem schaad door rustig hier in Brussel te blijven. Maar ik wil wel naar Holland komen, als je een baantje voor me weet van fl.- per maand minstens.

Als ik voor dien tijd een flinke prijs uit de loterij zou winnen, ben ik vast van plan het Vaderland op te koopen. De eerste maatregel die ik dan zou nemen zou dan zijn, jou drie mille opslag te geven. Alleen maar om je de relativiteit der dingen te bewijzen.

M.h.g.o.v.a.

Origineel: Bijzondere Collecties van de Universiteit van Amsterdam

Victor Varangot
aan
Menno ter Braak

Brussel, 3 mei 1936

aant.

Brussel, 3 Mei 1936

Beste Menno

Nu Greshoff weer terug is te Brussel hebben we nog even over de kwestie Varangot gesproken. Zoo vernam ik ook, dat op 't oogenblik al je grieven tegen mij concentreeren op den laatsten brief die ik je geschreven heb, of liever op het feit, dat ik je op jouw brief niet positief geantwoord heb.

Ik heb nu definitief genoeg van de heele zaak en wensch deze zoo spoedig mogelijk te liquideeren, zonder er nog langer over te debatteeren. Je kunt mij accepteeren als zwager of niet. In het eerste geval verzoek ik je met geen enkel woord of geen enkele toespeling ook niet tegenover derden meer op de kwestie terug te komen en werkelijk te doen ‘alsof er niets gebeurd was’, (dus ook niet verontwaardigd te zijn als ik het waag je te ‘portretteeren’ of zooiets dergelijks), in het tweede geval zullen we doen alsof we elkaar niet meer kennen, dat is dan wat ge ‘brouille’ zou kunnen noemen.

Ik maak in ieder geval mijn excuses voor de vele onaangenaamheden die ik jou en Ant heb bezorgd en ik stelde de goede bedoelingen die je met mij had zeer op prijs. Dat mijn houding vooral in de twee laatste kwartalen van 1935 onuitstaanbaar was, weet ik. Als verklaring ervan kan ik je het volgende zeggen: ik durfde toen niet, (maar nu dus wel) openlijk te bekennen, dat ik mij zeer in mijzelf, eenigszins in Truida en eenigszins in jou vergist had. Ik heb echter al die tijd niet voor slechts 1%, maar voor ongeveer 50% aan mijn eigen verdiensten getwijfeld en doe dit nu nog. Ik geef loyaal toe dat ik zoowel literair als financieel, maar ook in onhebbelijkheid en indiscretie je mindere ben. Ik zal mij verder niet trachten te rechtvaardigen, je behoeft niet meer het minste vertouwen in me te hebben en het laat me onverschillig wat je verder over me denkt of niet. Indien je hierna een vriendschappelijke relatie met me denkt aan te knoopen uit hoofde van een familieband zul je waarschijnlijk nog wel de gelegenheid hebben een nieuwe meening, hetzij betere, hetzij slechtere over me te vormen. Indien je een ‘brouille’ wenscht zul je dit niet behoeven. In ieder

geval wensch ik de verhouding, de familierelatie niet op dezelfde manier door te zien gaan: ik laat het geheel aan jou over om haar af te breken of opnieuw te beginnen.

Met hartelijke groeten
Je
Victor

Origineel: Bijzondere Collecties van de Universiteit van Amsterdam

Menno ter Braak
aan
Victor Varangot (Eibergen)

Den Haag, 9 juli 1936

aant.

aant.

9 Juli '36

B.V.

Hierbij het stuk over mijzelf terug. Ik heb niet het minste bezwaar tegen publicatie, maar vind het geheel, op een enkele aardige opmerking na, een mislukking. Hiernaast is het boekje van Teipe en v.d. Woude een meesterwerk van analyse.

Wat je met het woord ‘specimen’ in je vorige briefje bedoelt, begrijp ik niet, maar ik heb geen lust er verder over te discussieeren, zoolang *jij* niet begrijpt, dat het <bewuste ‘stuk des aanstoots’> een briefje was van iemand, die te beroerd is om zich ‘man tegen man’ te verdedigen en daarom maar met vuil gaat gooien. Ik beschouw me, behoudens jouw tegenbericht, *niet* als ‘gebrouilleerd’, maar heb een innig verlangen niet met je onder één dak te vertoeven, zoolang je dat niet ronduit hebt erkend.

gr.
je Menno

Om dezelfde redenen heb ik ook geen behoefte met je over litteraire dingetjes te gaan redeneeren, die aan je stuk vastzitten.

Origineel: Bijzondere Collecties van de Universiteit van Amsterdam

Menno ter Braak
aan
Victor Varangot (Brussel/Woluwe St. Pierre)

Den Haag, 7 september 1936

aant.

aant.

B.V.

Aangezien het maar niet tot je schijnt te willen doordringen, dat ik geen prijs stel op je correspondentie, zoolang je niet je bediendenbriefje herroepen of minstens gecommentarieerd hebt, zal ik je in vredesnaam maar weer antwoorden.

De onjuistheden, waarover je schrijft, had je overigens wel dichter bij huis kunnen rectificeeren; ik herinner me een en ander ook niet precies, maar 1° heb ik niet in de Ned. letteren gestudeerd, edoch in de geschiedenis, 2° ben ik geen leraar aan een H.B.S. geweest in Rotterdam, maar aan een *lyceum*. Ik hecht geen waarde aan zulke details, maar als je ze vermeldt, kun je ze beter *goed* vermelden. Ook is het onzinnig te schrijven, dat ik in Eibergen de lagere school bezocht (*niet* de bewaarschool inderdaad), en dan de Muloschool in Winterswijk weg te laten; laat ze s.v.p. *beide* weg.

Dit is wat ik me herinner.

gr.

M.

Origineel: Bijzondere Collecties van de Universiteit van Amsterdam

Menno ter Braak
aan
Victor Varangot (Woluwe, België)

Den Haag, 16 december 1936

aant.

aant.

B.V.

Het is bijzonder vriendelijk van je, dat je, op grond van een goed getuigschrift, mij uitgereikt door Konrad Merz, wel zoo goed wilt te gelooven, dat ik mij niet ‘verkocht’ heb. Andere documenten dan deze quitantie schijnen je niet ter beschikking te staan.

Het schijnt niet tot je door te dringen, dat ik aan in dergelijken vorm aangeboden excuses niet de minste waarde kan hechten. Daar ik me niet als met je gebrouilleerd beschouw en je dus best een hand wil geven, als ik je in een café ontmoet, heb ik je, meen ik, al meer meegedeeld; daarvoor heb ik die excuses dus niet noodig. Ik versta onder dit begrip een loyale uiteenzetting van de beweegredenen, die je tot het schrijven van dat misselijke briefje brachten. Mocht je er werkelijk prijs op stellen je in mijn oogen als behoorlijk mensch (honnête homme) te rehabiliteeren - iets, waar ik je in het geheel niet toe dwing -, dan verzoek ik je dat op een andere wijze te doen dan via de inlichtingen van Konrad Merz, hoezeer ik ook daarin vertrouwen stel. Ik ben bereid je argumentatie aan te hooren en er, nogmaals, de mijne tegenover te stellen. Ik ben ook bereid, je verder als aanzienlijke vreemdeling te blijven aanspreken bij een toevallige ontmoeting, wanneer het je teveel moeite is om je op een discussie van man tegen man eindelijk eens voor te bereiden.

gr.

Menno

Origineel: Bijzondere Collecties van de Universiteit van Amsterdam

Menno ter Braak
aan
Victor Varangot

Den Haag, 21 december 1936

aant.

Kraaienlaan 36
21 Dec. '36

B.V.

Je briefje van 18 Dec. lijkt me een alleszins behoorlijke basis om de questie te bespreken. Het ‘geschil’ ging n.l. al lang niet meer om je wijze van leven, maar over de manier, waarop je je van mijn argumentatie door een ressentiementsreactie had afgemaakt. Dat je nu de lichtvaardigheid van je beschuldigingen erkent en dat je toegeeft, dat je het vaak, zelden of nooit gezien hebt, is mij meer dan voldoende. Ik begrijp alleen niet, dat je niet eerder tot deze conclusie kon komen; dat had ons zeer veel tijd bespaard.

Het lijkt me alleen zeer ongeschikt over het geschil te discussieeren (en het, hoop ik, op te lossen na een behoorlijke confrontatie van standpunten) in het ouderlijk huis te Eibergen, waar men zich over deze dingen toch al zenuwachtig maakt. Bovendien lijkt het me ook beter, dat wij voorloopig maar niet te lang onder een dak zijn, gezien de ‘imcompatibilité des humeurs’. Ik kom in ieder geval in Januari bij de Greshoffs en wil dus graag een avond uittrekken voor het gesprek,

m.v.gr., ook voor Truida

Origineel: Bijzondere Collecties van de Universiteit van Amsterdam

Victor Varangot
aan
Menno ter Braak

Woluwe, 6 oktober 1937

aant.

aant.

aant.

aant.

aant.

aant.

aant.

Woluwe, 6 October 1937
91 Gribaumontlaan

Beste Menno,

Ik hoor van Jan Greshoff dat je het roerend met hem eens bent inzake het conflict dat tusschen Jan en Maurice gerezen is. Als het gaat om het hier heerschend

provincialisme aan te klagen dan is dat alleszins toe te juichen en dan zijn verscheidene Vlamingen, waaronder Maurice, zeker bereid om Jan volmondig gelijk te geven. Maar aan dit debat zitten kanten, die in Holland heelemaal niet aan het licht komen en waardoor het geval op een heel ander plan komt en voor discussie in Het Vaderland ongeschikt wordt.

De kwestie komt hierop neer dat Jan Greshoff gelijk heeft maar dat hij de man niet is om het te zeggen. Dit heeft hij nog eens bewezen door de manier waarop hij het nu gezegd heeft. Jan laat zich door zijn temperament vaak verleiden tot spontane reacties die oppervlakkige kennismaking met de dingen die zijn ergernis of bewondering opwekken. In casu zijn alle argumenten voor zijn verachting voor alles wat Vlaamsch is boven gekomen bij het lezen van die jonge dichters, die hij bespreken moest. Hij heeft zijn oude, vaststaande opinie nog eens in een artikel neergeschreven, daarbij gebruik makend van nieuwe voorbeelden, die helaas sterk overdreven en onjuist waren. Jan is bevooroordeeld en zit vast aan de bekende fundamenten van zijn meening over de Vlamingen: Maurice schrijft 'hij kende de juffrouw tot in al haar naden' 'hij stond op haar hand'. Op Forumvergaderingen zat Maurice er voor Piet snot bij en begreep geen steek van waar jullie het over hadden.

Om te beginnen heeft hij al ongelijk als hij beweert dat de Vlamingen elkaar maar ophemelen om de Walen het idee te geven dat ze wat beteekenen. Er is geen Vlaming die daaraan denkt. Dat er opgehemeld wordt, domweg, dat is waar voor verscheidene critici, die door niemand au serieux genomen worden. Bij Maurice en Marnix Gijsen (lees jij ooit die critieken?) komt duidelijk de wil tot uiting om gewetensvol te analyseeren en te wegen. Als zij daarin falen dan is dat omdat zij scholing missen, in beschaving bij ons achterstaan en niet door en door de taal kennen. Daarin kan nu eenmaal niet in een paar jaar verandering komen. Zij zouden zeker gediend zijn met en van scherpe critiek, ondanks wat overgevoeligheid wanneer intelligent en raak gecritiseerd werd. Zooals Maurice zegt, zijn de lovendste critieken over Vlaamsche schrijvers uit Holland gekomen en deze hebben meegewerkt om de betrokken auteurs in Vlaanderen zelf buiten verhouding in aanzien doen stijgen. Maar nu komt die critiek van Jan Greshoff, die zijn verachting voor alles wat Vlaamsch is niet onder stoelen of banken steekt, van wie je moeilijk kunt aannemen dat hij de wil heeft de Vlaamsche literatuur van dienst te zijn. Hij geeft eerder den indruk liever gele banken voor de Vlamingen te laten brengen in Brusselse parken. Verder leest hij slordig en interpreteert een zin uit een critiek van Maurice dat Voltaire, Anatole France en Laforge de geestelijke vaders zijn van Brulez (iets wat hij voor de laatste althans altijd zelf heeft gezegd) alsof Maurice Brulez op gelijke hogte stelt met zijn geestelijke vaders, Gilliams met Alain-Fournier. En zijn argumentatie bestaat in hoofdzaak uit dergelijke interpretaties. Waarom als er voorbeelden te over zijn? Je kunt wel zeggen dat die kleinigheden er niet toe doen, dat het even goed wel zoo had kunnen staan, maar waarvoor dienen dan taalnuances.

Jullie voelt niets voor de Vlaamsche zaak. Jan wordt ziek van der Vlamingen heil'gen taalstrijd en jou laat die koud. Ik zit tusschen de Vlamingen en heb sympathie voor de zaak. Ik constateer dat een man als Maurice te veel vasthoudt aan zijn moedertaal, die nog in een vrij ruw stadium verkeert. Hij is de eerste om toe te geven dat hij aan een zeker provincialisme vastzit maar hij hoort tot diegenen die er tegen strijden. [Maar ik constateer] ook dat Maurice een mensch is die niet zo heel ver van onze gevoelssfeer afstaat aangezien hij Komen en Gaan en Het Leven dat wij droomden heeft kunnen schrijven. Voor [ons] overweegt dit voor Jan het 'hij stond op haar hand'.

Jan laat zich meesleepen door zijn hartstochtelijke verachting om de menschen, die de toestanden hier niet kennen een scheeve voorstelling van zaken te geven en als hij op zijn fouten gewezen wordt, verschuilt hij zich achter een idee waartegen niemand iets in kan brengen. Als de Vlaamsche taalstrijd jullie koud laat, waarom maak je je er dan druk over of Maurice Roelants hier een groot man is en Hoogdagen organiseert. Hier in Vlaanderen waar alle grenzen een beetje flauwer zijn, is die grootheid ook nog niet zoo absoluut.

Het is dus heel loffelijk dat dien ongeletterden boeren Vlamingen de mond gesnoerd wordt als ze niet in staat zijn om in te zien dat het hier gaat om een idee: het ontbreekt in Vlaanderen aan scherpe critiek en daarom is er geen eerste-rangsliteratuur mogelijk. Dat deze ideeën waarmee velen van hen instemmen, gestaafd wordt met valsche en voor hen hatelijke argumenten dat moeten ze maar op de koop toenemen omdat ze toch meer tweede-rangs Vlamingen zijn, die meer met het hart leven dan wij. Het is onintelligent om dan in opstand te komen en te zeggen, waar zijn jullie eerste-rangs auteurs, dat je met zoo'n superioriteit optreedt. Onintelligent maar menschelijk. En inderdaad hoeveel namen heeft Holland *op 't oogenblik* te stellen tegenover Jan van Nijlen, Elsschot, Walschap, Roelants, Toussaint van Boelaere, Marnix Gijsen (waar jullie weinig of niets van gelezen hebt?) Teirlinck.

Er is niet het minste bezwaar tegen telkens weer te hameren op het gevaar van te groote toegevendheid. Maar ik heb er wel bezwaar tegen dat Jan systematisch de Vlamingen [ridiculiseert] en hiervoor misbruik maakt van zijn autoriteit. Als het dus gaat om de manier waarop het debat gevoerd werd dan heeft Jan onwaardig geschipperd om zijn begane vergissingen te verdonkeremanen. Dit lijkt althans zoo voor buitenstaanders, die met de verhoudingen hier op de hoogte zijn. Voor de lezers van Het Vaderland is de conclusie dat Maurice een redekavelend jong romancier is. Maar voor de Hollanders gaat het alleen maar om de idee.

Ik heb geprobeerd je te laten zien dat je het met Jan Greshoff eens kunt zijn en toch in dezen aan de zijde van Maurice staan, omdat het jammer is dat in de precaire verhouding Noord-Zuid unfaire elementen worden gebracht. Tenzij je natuurlijk staat op het standpunt van de gele banken.

Met hartelijke groeten ook voor Ant,

Origineel: Bijzondere Collecties van de Universiteit van Amsterdam

Victor Varangot
aan
Menno ter Braak

Woluwe, 1 november 1937

aant.

aant.

aant.

aant.

aant.

aant.

aant.

aant.

aant.

aant.

aant.

Woluwe, 1 November 1937
91 Gribaumontlaan

Beste Menno,

Ik ben een paar maal begonnen aan een antwoord op je brief over de kwestie Jan-Maurice. Toen ik er niet in slaagde je naar mijn zin duidelijk te maken wat mij zoo ergert in deze, heb ik het op zijn beloop gelaten, ook al omdat ik het vreeselijk druk heb op 't oogenblik. Nu is mijn verontwaardiging pas weer opgewekt en zet ik me nogmaals aan het schrijven. Ik ben nu eenmaal in een situatie, waardoor ik de dingen van twee kanten hoor en ik zie niet in waarom jij ze alleen maar uit Jan's mond zou moeten vernemen.

Je gebruikte in je brief nogal een heftige toon waaruit ik concludeer dat je de Vlaamsche zaak met een ernstig oog beschouwt. Ik begrijp die ernst niet goed. Ben je van meening dat de Nederlandsche literatuur gecompromitteerd wordt door de Vlaamsche achterhoek? Ik kan me niet goed indenken dat je zooveel zou voelen voor de Vlamingen dat je bezorgd zou zijn voor hun toekomst. Als je de dingen bekijkt aan deze kant van de grens dan zie je dat er hier niet in ernst veel meer overschat wordt dan ergens anders. Als je de ontwikkelingsmogelijkheden in aanmerking neemt, die de Vlamingen de laatste eeuwen gehad hebben, dan hoeft het je heelemaal niet te verwonderen dat er hier een intellectueel peil bestaat dat niet gelijk is aan dat van Nederland; dan moet je je er eerder over verwonderen dat er van de mogelijkheden nog zoveel verwezenlijkt werd. Bovendien blijf ik er bij dat er verscheidene auteurs zijn, die in de Nederlandsche literatuur heelemaal niet zoo'n gek figuur slaan. Maar als je denkt dat ik overtuigd moet worden dat de algemeene levenssituatie in België niet gelijk staat met die in Nederland, dan heb je mijn vorige brief niet goed gelezen. Wat je overigens zegt over het geval van de Voorde, daarmee ben ik het niet eens. Ik heb hier *nooit* een waardeerend woord over Van de Voorde gehoord. Zijn humbug werd wel degelijk aangevoeld maar getolereerd omdat in die humbug nog iets van waarde scheen te steken. Toen dat ook nog gegapt bleek werd hij vanzelf geboycot. Je zegt zelf dat het erge niet ligt in het feit dat de meesten hier niet belezen genoeg waren om het plagiaat te ontdekken. Toch komt hierbij ook nog weer een beetje het losser leven, het niet zoo nauw nemen. Maar het is niet billijk om daarnaar het critisch vermogen van alle Vlamingen af te meten. Ik weet nog altijd niet of je ooit critieken van Vlamingen leest, ik bedoel niet van Johan de Maegt en consorten maar van Marnix Gijsen, Maurice of Toussaint. Zoo niet dan vind ik dat je toch wat lichtvaardig oordeelt en zoo wel dan laat ik me niet afbrengen van het idee dat het onzin is te beweren dat ze niets doen dan elkaar ophemelen.

Maar het gaat niet om de kwaliteit van de Vlaamsche literatuur waarover we het in den grond wel eens zullen zijn. Dat de Vlaming van nature minder intellectueel critisch vernuft heeft dan de Noord-Nederlander hoeft nog geen reden te zijn voor de eventueele slechte kwaliteit van de literatuur. In Holland waar er zulke eminente critici zijn is er ook maar heel weinig waarvoor je het woord eerste-rangs zou willen gebruiken. Maar je kunt eeuwig doorgaan daarover te praten, zoo lang je van verschillende standpunten uitgaat kom je toch niet tot overeenstemming. Wat mij ergert is de misselijke manier van doen van Jan Greshoff. Ik wil best gelooven dat hij dat eerste artikel zonder kwade bedoelingen geschreven heeft. Dat neemt niet

weg dat het een groote fout was voorbeelden te nemen, die niet juist waren en voor de menschen die zelf de door hem gelaakte verschijnselen bestrijden, ergerlijk. Toen Maurice daarop terecht geantwoord heeft, is Jan een toon gaan aanslaan, die hij altijd aanslaat als het over de Vlamingen gaat, zoo van wat verbeelden die Vlaminkjes zich wel, dat ze zich op een gelijk standpunt durven stellen met de Hollanders. Hij deed de zaak met een sneer af. Voor de buitenwereld wel te verstaan. Tegenover Maurice nam hij een heel andere houding aan. Eerst schreef hij dat hij het een aardige polemiek vond waar hij veel plezier in had. Ik kan hierin niet anders zien dan een manier om Maurice's ergernis te ontwapenen, in ieder geval meende hij het niet. dat bleek ook na het derde stuk van Maurice, dat alleen hier in De Standaard verschenen is. Hierop volgden twee expresse-brieven van Jan, die zich de zaak zoo aantrok, dat hij er niet van slapen kon. Hij had er niets dan verdriet van. De literatuur was hem heelemaal niet zoveel waard dat hij de oude kameraadschap in gevaar zou willen brengen. Maurice moest het toch op prijs stellen dat hij hooge eischen stelde aan kameraden!!!

Begrijp jij zoo iets? Wat kan het Jan in vredesnaam schelen of men hier boos op hem is, als hij overtuigd is eerlijk gehandeld te hebben volgens zijn eigen geweten? Een van zijn argumenten was nu ook: het was maar een journalistiek stuk, haastig geschreven en daarop kon je iemand toch niet aanvallen. Net of de critieken die hij aanvalt niet net zoo goed vaak met een vloek en een zucht samengeflanste boekbesprekingen zijn, die voor een bepaalde dag binnen moeten zijn.

Ondertusschen zijn er verschillende anti-Greshoffstukjes verschenen, o.a. van Herreman, die nogal erge beschuldigingen uit aan Jan's adres. Het was nog geen halve dag verschenen of per expresse krijgt Herreman Jan's laatste bundel gedichten met een vriendschappelijke opdracht op rijm. Tegen ons zegt hij: ik snap er niets van, het moet er toch raar uitzien in het hoofd van die Vlamingen. Later: het zit vol met insinuaties. Waarom is hij er dan zoo op gesteld ze te doen weten dat hij het heusch niet kwalijk neemt, dat hij zijn fouten heeft maar toch niet zoo kwaad is als kameraad?

Aan de andere kant gaat hij door overal, waar hij meent niet gecontroleerd te worden, te vertellen dat de Vlamingen allemaal boeren zijn, die niets te beteekenen hebben, behalve Elsschot en Van Nijlen. Ik zou er om lachen hoe je Jan's spoor overal kunt volgen aan dergelijke praatjes, die altijd met dezelfde voorbeelden gestaafd worden, als het niet zoo gemeen was dat hij het doet tegenover menschen, die heelemaal niet in staat zijn zelf een oordeel te vormen over de werkelijke stand van zaken. In het bijzonder verkondigt Jan dan ook altijd dat het werk van Maurice niets waard is. Als hij geen orgaan heeft voor de verdiensten ervan, laat hij dan ook niet tegenover de menschen, die het wel kunnen controleeren, zeggen dat Maurice onmiskenbare talenten heeft en weet ik wat. Zijn rancuneuse houding tegenover Maurice is heel goed te verklaren. Die dateert van het geschil indertijd over de Van de Woestijne-Genootschap-kwestie, waarbij Jan zich ook allesbehalve heldhaftig gedragen heeft. Sindsdien is er van ‘kameraadschap’ waarop hij nu nog beroep doet, geen sprake meer. Maurice spreekt geen kwaad van Jan, Jan altijd van Maurice. Achter zijn rug om tenminste. Hier in België weet men te veel van Jan's geheime gangen, daarom moet België te vriend gehouden worden, maar naar buiten toe moet het zoo zwart mogelijk gemaakt worden zoodat bijvoorbeeld in Holland niemand meer zal luisteren naar Vlaanderen, dan zooals het door Jan's mond vervalscht wordt.

De Hoogdagen zijn natuurlijk een welkome aanleiding om weer te triomfeeren: zie je wel wat een zelfoverschatting, wat een idioten om buitenlandsche schrijvers te gaan uitnoodigen om hier in dit tweederangs provinciale Vlaanderen te komen

kijken naar hun meesterwerken. Ik zou er ook meer voor gevoeld hebben als ze het wat kleiner opgezet hadden, maar laten we eerst eens afwachten wat er werkelijk van terecht komt. In ieder geval vind ik het niet erg 'kameraadschappelijk' er achter hun rug stemming tegen te maken. Die buitenlanders zijn overigens voor het meerendeel vertalers van Vlaamsche literatuur, dus menschen, die zich eenigszins voor Vlaanderen interesseeren.

Ik ben ook begonnen met Jan te vertrouwen maar ik heb ondervonden dat hij van de toedracht van een geschil alleen dat vertelt wat zijn figuur niet schaadt. Misschien te goeder trouw maar dan is zijn ijdelheid al erg ingekankerd. Hij bereikt door zijn overdrijving trouwens het tegenovergestelde van wat hij wil bereiken. Ik heb de afstand tusschen ons en de Vlamingen altijd gevoeld maar tengevolge van Jan's lastercampagne sta ik eens aan hun kant als het gaat om menschelijke waardigheid of moreele moed.

Je hoeft me dus *niet* te overtuigen dat hier in Vlaanderen veel tweede-, of nog lagere rangs is. *Wel* dat daartegenover niets beters staat. *Niet* dat de critiek hier minder intellectueel geschoold is dan in Nederland*, Wel* dat de critieken van Gijsen, Roelants, Toussaint niets anders zijn dan mutueele adoratie. *Niet* dat er hier overschat wordt, vooral waar het jongeren betreft, die geen naam hebben. *Wel* dat er tegenover die overschatting in Vlaanderen zelf geen correctieven bestaan en dat er in andere landen niet evenzeer overschat wordt.

Het spijt me dat ik mijn ergernis moet luchten met feiten, die ik vertrouwelijk heb gehoord maar zonder dat zou mijn ergernis waarschijnlijk ook niet bestaan. Ik zal je misschien niet overtuigd hebben maar ik heb in ieder geval geprobeerd wat evenwicht in je inlichtingen over Vlaanderen te brengen, die te veel Greshoviaans georiënteerd zijn.

Het is jammer dat je het ook niet met je geweten overeen kunt brengen de Hoogdagen te komen bekijken en je een paar dagen te amuseeren met de Vlamingen, zelfs al zouden het 'oudermenschen' zijn.

Met hartelijke groeten van huis tot huis

Origineel: Bijzondere Collecties van de Universiteit van Amsterdam

Victor Varangot
aan
Menno ter Braak

Brussel, 1 december 1937

aant.

aant.

Brussel, 1 December 1937

Waarde Menno,

Ondanks de corrupte mentaliteit die er uit mijn brieven schijnt te waaien, wil ik nog eenmaal trachten je iets duidelijk te maken, wat jezelf behoorde in te zien.

Wanneer iemand een lastercampagne organiseert tegen een persoon en daarvoor op slinkse wijze de bewuste of onbewuste medewerking probeert te verkrijgen van

mijn broer, dan is het zeer begrijpelijk dat - vooral wanneer het slachtoffer mijn volle sympathie geniet - ik dien broer waarschuw.

In dit geval geldt het Maurice Roelants die jij, onder den invloed van enkele literaire high-brow kameraden langzaam hebt leeren verachten, en aan den anderen kant een literaire resquilleur en geraffineerden intrigant (om geen sterker uitdrukking te gebruiken) die je een van je beste vrienden durft te noemen. Jij gaat blijkbaar eveneens van het standpunt uit, dat je niets te maken hebt met het doen en laten van je kameraden. Het kan je dus niets schelen wat ze achter jou en iemand anders rug doen, wanneer ze maar beminnelijk en charmant in je gezicht zijn.

Het ergste vind ik dat je eerder aan mijn goede trouw twijfelt dan die van Greshoff. Jij bent òf te stom òf te onfatsoenlijk om hem te doorzien. Daar ik je tot nu toe als een fatsoenlijk man gekend heb, valt het mij moeilijk aan te nemen dat je je willens en wetens solidair verklaart met Greshoff. Dus moet ik vaststellen dat je te stom bent. Tot je verontschuldiging kan worden aangevoerd dat wij ons ook enkele jaren door zijn charmes hebben laten fascineeren. En ook dat je niet kunt volhouden dat je hem beter kent dan wij, die hem jaren achtereen dag na dag aan het werk gezien hebben.

Ik zal je niet verder irriteeren met bewijzen die jij onder greshoviaanse hypnose wel laster zult noemen. Ik verwacht echter dat je als fatsoenlijk man, wanneer je mij niet gelooft, deze bewijzen zult zoeken en onderzoeken.

Jan is een literaire resquilleur met een [alge] hartstocht voor schrijfbehoeften.

Origineel: Bijzondere Collecties van de Universiteit van Amsterdam

Victor Varangot
aan
Menno ter Braak

[10 december 1937]

aant.

aant.

aant.

aant.

aant.

aant.

aant.

aant.

aant.

aant.

aant.

aant.

aant.

aant.

aant.

aant.

aant.

Greshoff is een literaire [Barmat] die door zijn beminnelijkheid ontwapent, en die zoo handig is dat hij bijna geen dingen gaat waarop men hem op heeterdaad kan betrappen. Zijn berekeningen komen meestal uit. Hij speculeert op de domheid en het fatsoen van zijn medeburgers. De oorzaak dat één persoon bijna onmachtig is Greshoff's onfatsoenlijkheden aan te toonen is dat hij dien persoon slechts één kant van zich laat zien en zijn andere façade angstvallig voor dien persoon verborgen houdt. Om Greshoff's onfatsoen aan te toonen moet men met meer dan één zijn, verschillende personen moeten hun aspecten van Greshoff confronteeren. Dit heet met een pejoratief 'roddelen' maar dit wordt in b.v. de metereologie ook gedaan. En dan nog is het moeilijk om overdonderende bewijzen te geven, daar Greshoff steeds in staat is, schaamteloos genoeg zich te rechtvaardigen, zich beroepende op zijn edelheid in al haar vormen, en als dat niet lukt wint hij het meestal door de houding van slachtoffer aan te nemen, want hij is een geraffineerde komediant.

Het geval Roelants heeft Greshoff van twee kanten laten zien, doordat wij bemerkten en vernamen hoe hij in Maurice's gezicht deed en hoe hij achter Marurice's rug deed. Daartusschen laveerde hij in zijn publieke geschriften in 'Het Vaderland', 'Hollandsch Weekblad' enz. Maurice ontwaarde reeds het verschil tussen Greshoff's houding t.o.v. zijn lezers en t.o.v. hemzelf. Wij bemerkten bovendien nog het grooter verschil in houding van Greshoff t.o.v. Maurice en t.o.v. (Greshoffs) overige 'kamaraden'. Dit stemde ons tot nadenken en toen wij het een en ander nagingen kwamen wij tot de conclusie dat Greshoffs bifrontisme een systeem is. Waren zijn antwoorden op de terechtwijzigingen van Maurice in de kranten al laf en valsch vergeleken bij den toon die hij tegen jou en ons aansloeg, zijn zoete-broodjesbakkerij bij Maurice was dubbel laf en valsch.

Het komt dikwijls voor dat iemand over een persoon kwaadspreekt terwijl hij in diens gezicht vriendelijk blijft, maar bij Greshoff is dit zooals ik zeg een *systeem*, een belangenpolitiek waarop zijn heele leven steunt en die er op gericht is iedereen waarvan men ook maar iets kan verwachten zooveel mogelijk te vleien en voor zich in te nemen. Het onfatsoenlijke is niet kwaad te willen spreken van iemand waartegen men beminnelijk doet, maar beminnelijk te willen doen tegen iemand waarvan men kwaad spreekt.

Ik heb daar enkele voorbeelden van. Je zult het misschien kleingeestig vinden dat ik ze neerschrijf, maar je vraagt bewijzen en feiten, dus kan ik niet anders doen die je zooveel mogelijk buiten het geval Maurice te geven.

Tegen iedereen die het maar hooren wil vertelt hij 'Toussaint is zoo valsch dat hij je op een hoek van een donkere straat zou opwachten om je te vermoorden.' Niettemin gaat Greshoff herhaaldelijk Toussaint op zijn bureau bezoeken en voert vriendschappelijke gesprekken met hem. Wanneer men iemand valsch vindt en men heeft niets met hem te maken gaat men niet met hem om en hem zeker niet geregeld bezoeken en zijn eigen werk schenken.

Van Van Vriesland beweert hij dat dat een schurk is. Toch deinst hij er niet voor terug van V. Vriesland allerlei diensten te accepteeren, ja ze hem zelfs te vragen.

Van Ter Braak vertelt hij rond dat die zoo gierig is omdat hij nooit een rondje in een café aanbiedt. Terwijl hij, nu dat weet je zelf wel.

Ik weet niet of het waar is dat Toussaint valsch, Van Vriesland een schurk en Ter Braak gierig is, maar als Greshoff dat vindt moet hij hun dat in hun gezicht zeggen en ze niet te vriend houden omdat Toussaint 'zooveel talent' heeft Van Vriesland redacteur van een krant is waar Greshoff belangen bij heeft en Menno ter Braak omdat hij zonder dien autoriteit zijn wartaal niet uit kan slaan.

Greshoffs bifrontisme manifesteert zich dus voornamelijk daarin dat hij menschen, die hem in den grond van zijn hart onverschillig, antipathiek of sympathiek zijn, zonder onderscheid 'likt' zoodra hij belang bij ze meent te hebben.

Ik heb hem niet voor niets enkele jaren lang bijna dagelijks in het café meegemaakt. Een enkele maal heb ik meenen te merken dat mijn aanwezigheid hem soms hinderlijk was. Daar ik echter overtuigd was dat de sympathie die hij mij in woord en daad betoonde oprecht was, heb ik dit niet al te ernstig opgevat. Mijn sympathie voor hem was oprecht en daar ik niet aan de eerlijkheid van zijn gevoelens voor mij twijfelde was er geen enkele reden het als een soort opdringerigheid te beschouwen wanneer ik mij welhaast iederen dag in het café naast hem zette.

Dat ik rancune zou hebben tegen Greshoff omdat hij mij, nu bijna drie jaar geleden reeds als 'secretaris' ontslagen heeft, lijkt mij ongerijmd. Waarom zou ik die nu plotseling gekregen hebben?

Als er sprake zou zijn van rancune dan is het hierom. Ik heb Greshoff jaren lang als mijn literaire mentor beschouwd en hij heeft mij bedrogen met zijn schijnheilige zuiverheid, zijn berekende spontaniteit, die als het eens werkelijke spontaniteit was en verkeerd uitviel, met allerlei laf geknoei werd goedgemaakt en goedgepraat. Het zou onmenschelijk zijn om dan geen rancune te hebben tegen iemand die zich zoo edel en moedig voordeed en zoo klein en laf bleek te zijn.

Die rancune om mijn ontslag is belachelijk. Ik kan mij heel goed begrijpen dat hij mij ontslagen heeft 'omdat hij voor hetzelfde geld een meester in de rechten kon krijgen'. Ik zou het zelf misschien ook doen. Maar wel neem ik hem kwalijk dat hij deze mutatie tegenover jou en andere personen rechtvaardigt met mijn 'journalistieke onbekwaamheid' terwijl ik alle redenen heb om te veronderstellen, neen, zelfs weet, dat dit niet de hoofdfactor was. Ik wil niet beweren dat ik een journalist ben, maar hij gebruikte dat om zichzelf in jullie oogen een schijn van slachtoffer van welwillendheid en geduld te geven. Voor mij is er een andere reden zeg ik en ik had gedacht je die hier uiteen te zetten, maar daar deze brief toch te lang wordt zonder de explicatie van deze reden, zal ik dat nu niet doen, maar als je je erin wilt verdiepen, zal ik je dat direct bij je eerste vraag daaromtrent uitleggen. Ook in duplo.

Greshoff hecht veel waarde aan je vriendschap. Niet omdat hij jou zoo bijzonder sympathiek vindt, noch omdat hij je werk zoo waardeert (als je het mij vraagt geloof ik niet dat hij ooit van je gelezen heeft behalve je verhalend proza. Hij zal wel pogingen gedaan hebben om je essays te lezen, en hij heeft er misschien wel hier en daar stukken uit gelezen, maar heeft hij je werkelijk, wat men *gelezen* noemt? Heeft hij ooit een verstandig woord over den *inhoud* van je werk gezegd? Heeft hij ooit een woord over je geschreven waaruit bleek dat hij je werkelijk gelezen heeft?)

Toch heeft hij zich als een parasiet op je gezet. Jij maakt hem zijn literaire leven van nu mogelijk. Jij bent een groeiende autoriteit in zijn oogen, daarom siert jouw vriendschap hem nu en in de toekomst. Zoo hecht hij zich aan alle 'coming men' vast, want gearriveerden zijn moeilijker bereikbaar. Hierover misschien straks nog. Maar geef je je er wel eens rekenschap van hoe Du Perron, leeft? Dat hij bijna geen stukje meer kan schrijven of er staat in: Menno ter Braak heeft dit zelf ook gezegd. Du Perron zegt hierover zoo treffend dit of dat. Vestdijk heeft dit of dan gedaan?

Hij klampt zich aan anderen vast, niet alleen uit ijdelheid, maar omdat hij zelf leeg is en geen ideeën heeft. Hij is alleen virtuoze mooi- en naprater, dat moet men erkennen. De eenige keer dat hij het niet met je eens is zooals over 'Celibaat' is dit een feit van zoo groot belang, dat hij er niet alleen nadrukkelijk in publiek op moet wijzen (zie Critische Vlugschriften) maar er nog steeds over spreekt. Het is eigenlijk

een treurig geval en je zoudt medelijden met hem moeten hebben ware het niet dat hij zoo gewetenloos was en voor geen lijken terugdeinsde. Overigens is medelijden opwekken een van zijn wapens. Hij coquetteert met zijn slechte gezondheid, hij komt op Maurice's gevoel werken wanneer hij het bij dien verkorven heeft, hij lamenteert in 'Aan Albedil' (zie Rebuten) over het moeilijke leven onder zooveel kwaadwillige bemoeizieke menschen (zonder ook hier weer de gelegenheid voorbij te laten gaan achteloos met zijn literaire vriendschappen te pronken).

Greshoff koopt de menschen om. Ik heb veel hartelijkheid van hem ondervonden, evenals jij waarschijnlijk, maar achteraf zie ik in dat het een soort omkooperij was. Het is noch het een noch het ander misschien. Misschien is het een tot instinct geworden vereeniging van berekendheid en spontane hartelijkheid, een vlei-instinct, een omkoop-instinct, waaraan werkelijke hartelijkheid niet geheel vreemd is. Maar daar hij het effect van zijn 'hartelijkheid' heel goed kent, zou hij alleen hierom er al wat minder misbruik van moeten maken, maar hij geeft zich liever voor het slachtoffer van zijn hartelijkheid uit als iemand hem eens doorziet.

Nadat Herreman twee onaangename stukjes over Greshoff heeft geschreven in de Vooruit, kreeg hij Greshoffs laatste bundel toegestuurd met een vriendschappelijke opdracht erin. (Als je er prijs opstelt wil ik je die stukjes sturen, dan kun je zelf oordeelen of het fatsoenlijk is iemand trachten te paaien die zoo over je schrijft). Terwijl hij het tegen mij heeft over die 'apen' en 'ondermenschen' van Vlamingen. Wat voor reden een fatsoenlijk mensch kan hebben apen en ondermenschen te vriend te houden zie ik niet in. Hij zou zooiets niet openlijk durven schrijven. Waarom niet als dat zijn heilige overtuiging is?

Greshoff bluft. Hij schrijft ergens in de polemiek met Maurice. 'geen van mijn letterkundige vrienden heeft zich ooit door Van de Voordes holle breedsprakigheid laten imponeeren' o.z.i.d. Dit is misschien waar, maar Greshoff zelf is er wel ingeloopen toen hij hem als medewerker aanvaardde (of misschien zelfs uitnoodigde) van een tijdschrift waar hij alleenheerschend redacteur was. (Dit heb ik niet zelf ontdekt. Zie bovengenoemd stukje van Herreman).

Toen Van de Voorde's plagiaat ontdekt werd was Greshoff er als de kippen bij om er journalistieke en moreele munt uit te slaan voor zijn eigen standje (Als ik me niet vergis was hij de eerste die er openlijk over heeft geschreven, nog voordat degene die het hier ontdekt had het publiek heeft gemaakt) Hij usurpeerde deze vondst ten eigen bate, terwijl hijzelf nooit een dergelijk plagiaat ontdekt zou hebben.

Hij zegt, in het Hollandsch Weekblad, meen ik, 'het is niet erg dat ze dat plagiaat niet eerder ontdekt zou hebben, maar het is wel erg dat ze de humbug in Van de Voordes stijl nooit gemerkt hebben en hem altijd als een groot man hebben aangezien'. Daar jij die opinie in een brief aan Truida met instemming citeert, vraag ik je: waaruit blijkt dat Van de Voorde hier als een groot man gold? En dan niet aankomen met provinciale chroniqueurs of halfgare kanunniken. Maar wie hebben van de verantwoordelijke figuren: Teirlinck, Vermeylen, Toussaint, Gysen, Walschap, Roelants, Brulez, Herreman, Leroux ooit Van de Voorde voor een groot man gehouden? Omdat in Forum artikels van hem zijn opgenomen? Is b.v. Josine Reuling, omdat zij wel eens een stukje in Forum heeft gehad, een groote vrouw? Antwoord me hier s.v.p. eens op.

De kwestie Van de Voorde heeft Greshoff nog op een andere manier in een leelijk daglicht gesteld. Toen het plagiaat bekend werd, heeft hij verscheidene malen gezegd (ik weet niet of hij dit ook openlijk geschreven heeft of alleen maar aan de redactie van de N.R.Ct.) 'Zoo'n man kunnen ze bij de Rotterdammer toch niet handhaven'.

Hij heeft het kabaal om deze kwestie vergroot om er zelf profijt van te kunnen trekken. En nu komt een karakteristieke Greshoffsche machinatie:

Greshoff schrijft Van Vriesland een brief dat deze Van Hoogenbemt (een Vlaming, toen werkzaam op het ministerie van Justitie, secretaris van de Vereeniging van letterkundigen, in geen enkel opzicht een hoogvlieger, maar iemand, die over kunst essayeert) als opvolger van Van de Voorde moest aanwijzen voor de schilderkundige kronieken. Ondertusschen laat Greshoff Pannekoek een brief aan Van Vriesland schrijven, waarin deze Greshoff's opvolging voor de kronieken moet bepleiten op voor de Rotterdammer economische gronden. Ik zou willen dat je dit bij de betreffende personen onderzocht. Of is dit fatsoenlijk? Moet ik Greshoff van roofmoorden betichten voor je aan zijn fatsoenlijkheid zult gaan twijfelen?

Ik geef toe dat het gemakkelijker voor je was geweest wanneer je niet in al deze kwesties was betrokken en dat je liever dien eenen kant was blijven zien, dien kant van beminnelijken causeur, dien hartelijken vriend, die graag boutades schrijft, maar die zoo kwaad niet is omdat hij zelf zijn gebreken zoo goed kent.

Hij laat zich niet door Van de Voorde imponeeren, maar wel door een zekere Jan Schepens. In het Vlaamsche maandblad ‘Onze Tijd’ vraagt een Vlaming zich af hoe of het mogelijk is dat de Schepens daar tusschen Ter Braak en Vestdijk in Groot Nederland staat. Hij citeert daarbij enkele zinnen uit dat stuk van Schepens (over Elsschot) waarop Van de Voorde, en Van de Voorde alléén) jaloersch zou zijn. Waarom zet Greshoff deze ‘Vlaamsche heloot tusschen twee van die krachtige Noorder-broeders’, vraagt die Vlaming zich verwonderd af en hij schrijft Greshoff de diabolische beweegreden toe: om zijn ‘brief aan een Zuider-broeder’ te kunnen schrijven. De ware reden is echter anders. Ik hoorde toevallig over een mijnheer Schepens uit Brugge, die van Greshoff al diens werken had gekregen en nu bezig was een studie over Greshoff te schrijven, die meen ik bij Stols moet verschijnen.

Lees dat stuk van Schepens in het Elsschotnummer van Groot Nederland eens en zeg me dan of het zichzelf rechtvaardigt opgenomen te worden tusschen een stuk van jou en een van Vestdijk.

En dan, is het fatsoenlijk zich achter anonymiteit te verschuilen? Ik zou kunnen doorgaan met tallooze voorbeelden. Je kunt zeggen: wat heb ik er mee te maken, of wat heb jij er mee te maken?

Jij hebt er dit mee te maken:

1e is Greshoff een relatie van jou en heb ik hem via jou leeren kennen. Ik mag jou dus zooniet verantwoordelijk stellen voor alles wat hij me welgedaan en misdaan heeft, dan toch je er van op de hoogte stellen.

2e dekt hij de helft van wat hij schrijft met jouw naam. B.v. zijn uitspraken over de Vlamingen (hij praat je na, niet van je boeken, want die heeft hij niet gelezen, maar van je krantenstukken). Hij geeft jou valsche voorstellingen der zaken, lokt hierover een mondeling of schriftelijk oordeel van je uit, en gaat dat oordeel dan als zijn eigen, maar versterkt met jouw autoriteit rondbazuinen.

3e moet het je goed doen dat wij hooge eischen aan je kameraden stellen (Dit is een hypocrysie a là Greshoff).

En als je zegt: wat heb jij ermee te maken, dan luidt mijn antwoord:

Met dit alles heb ik eerste instantie niets te maken, maar iemand, die zijn andere ‘kameraden’ zoo behandelt, behandelt mij ook zoo, wanneer hij mijn zijn ‘kameraad’ noemt. Aan mij heeft hij ook steeds een façade getoond, maar omdat hij er twee blijkt te hebben, heeft hij er voor mij ook een verborgen gehouden en daarmee heeft hij mij moreel opgelicht. Ik heb al deze beschuldigingen pas kunnen formuleeren nadat

ik het geval Roelants meegemaakt had. Voordien geloofde ik nog in Greshoff's 'wil tot fatsoen'. De kwestie Roelants heeft mij alle illusies ontnomen. Truida is daar in haar brieven aan jou op vooruitgeloopen. Je wilde geen lont ruiken, je daagde uit, wij konden uit solidariteit met Maurice niet méér zeggen, wanneer je wilde dat Greshoff in kennis werd gesteld van onze beschuldigingen en je bent boos geworden. Dat is te begrijpen, maar je had ons ook wat meer moeten begrijpen. Ik wil met dezen brief laten zien dat wij geen andere redenen hadden om geen klare beschuldigingen uit te brengen dan dat we daarmee Maurice aan Greshoff zouden verkoopen. Daarom heb ik nu allerlei dingen moeten schrijven, buiten die zaak om, waaronder dingen, die ik liever niet geschreven had. Je kunt mijn beweringen als 'geroddel' of 'laaghartig verdachtmakingen' beschouwen, maar ik zend je deze brief in duplo met het verzoek er een aan Greshoff te doen toekomen.

Ik hoop ook dat je begrepen hebt dat ik niet zoo maar een lijstje kan opstellen met:

Onze vriend heeft op 18 maart 1911 een driejarig meisje verkracht.

Onze vriend heeft op 2 augustus 1917 broodkaarten vervalscht.

Onze vriend heeft op 15 november 1924 in de Amsterdamsche Bank bijkantoor Arnhem ingebroken.

Ik zou echter wel kunnen zeggen:

Greshoff heeft op bldz. 211 van de tweede druk van Rebuten, regel 6 van boven, geschreven: 'dat het ontstond uit een kruising van Rilke en Alain-Fournier schijnt hem niet te hinderen', voorgevende dat hij dit letterlijk zoo beweerd heeft, terwijl in zijn oorspronkelijke tekst in het Vaderland stond 'zonder te vermelden dat het ontstaan is uit een kruising van Rilke en Alain-Fournier.'

Terwijl precies deze onjuiste formuleering een der vonken was, die het geheele geval Greshoff-Roelants en alles wat daarmee samenhangt, heeft doen ontbranden.

Is dit valscheheid in geschrifte, ja of neen?

Origineel: Bijzondere Collecties van de Universiteit van Amsterdam

Victor Varangot
aan
Menno ter Braak

Brussel, 12 december 1937

aant.

aant.

Brussel, 12 December 1937

Waarde Menno

Indien het je er van begin af aan om te doen was het op een breuk tusschen Truida en mij aan te sturen, dan ben je daar nu eindelijk in geslaagd. Ik zal Truida haar vrijheid hergeven.

Ik heb nooit goed begrepen waarmee je je eigenlijk bemoeide; ik heb altijd gemeend dat het vriendschappelijk bedoeld was, maar nu zie ik in dat het was om Truida te verdedigen tegenover mij, hoewel zij zich, naar ik weet, nooit bij jou over mij beklaagd heeft. Het ging je niet aan wie van ons beiden, Truida of ik, in ons kleine huishouden het meeste geld verdiende. Ik had overigens gedacht, dat jij, die altijd

hebt voorgegeven volkomen vrij te zijn van conventioneele opvattingen, je er niet aan gestoord zou hebben wanneer Truida nu eens werkelijk het grootste gedeelte van ons inkomen bezorgd zou hebben.

Je hadt dan nog altijd kunnen denken dat dit een tijdelijke toestand zou zijn, en je had kunnen verwachten, mij eenigszins kennende, dat zoo ik niet langs den gewonen weg een gewoon baantje zocht, toch nog langs een inconventioneelen weg een inconventioneel inkomen zou trachten te verwerven.

Jij verwijt mij dat ik plichten verwaarloos voor mijn pleizier. Truida heeft, ik herhaal het, zich daarover nooit tegenover iemand, ene zeker nooit tegenover jou beklaagd. Ik zou jou kunnen verwijten dat je je pleizier verwaarloost voor je plicht. Wie het meest zijn menschelijke instincten verloochent? Toch zeker ik niet, jij schijnheilige instinctsmaniak.

Jij hebt echter met je bemoeiingen Truida het leven onaangenamer gemaakt dan mij, en je hebt, indien haar dat iets kan schelen, minstens dìt kwaad gedaan dat je mijn dankbaarheid ten opzichte van haar voor haar opofferingsgezindheid hebt verminderd.

Ik had zonder jou misschien een andere illusie van haar gehouden, maar nu begin ik hoe langer hoe duidelijker dóór haar heen en ìn haar jouw koude, materialistische zakelijkheid te zien.

Optimistische idealisten als ik zijn voor het sociale leven ongeschikt. Dat zij mij in dat leven heeft willen helpen, kon jij niet verdragen. Het is daarom beter dat ik toch nog van zoveel sociaal gevoel blijk geef om haar aan haar familie en het leven terug te geven met den hoop dat zij spoedig een man zal vinden die haar op conventioneeler wijze gelukkig zal maken en geen enkel misbruik zal maken van haar edele offervaardigheid.

m.v.g.
Victor Varangot

Origineel: Bijzondere Collecties van de Universiteit van Amsterdam

Victor Varangot
aan
Menno ter Braak

Brussel, 7 januari 1938

aant.

aant.

aant.

Brussel, 7 Januari 1938

Beste Menno

Het is idioot om dezen toestand nog langer zoo te laten voortduren, temeer daar dit voor verscheidene menschen onaagenaam is. Ik denk in de eerste plaats aan Truida. Verder aan haar ouders, aan Ant en jou, aan mijzelf. Ik kan niet nauwkeurig nagaan in welke mate elk dezer personen zich deze quaestie aantrekt, maar ik die veel sympathie had voor je persoonlijkheid en voor je werk (voor dit laatste met wat reserves weliswaar wat betreft je geschriften nà ‘politicus’ - doch dat doet er nu niet

toe) vind het jammer dat er een verwijdering tusschen ons is ontstaan die er m.i. niet behoefde te zijn. In het uur dat ik met je in den tuin van het café ‘Het blauwe schaap’ heb gesproken kreeg ik den indruk dat wij ook niet zoover van elkaar afstonden.

Het is daarom onzin te schrijven: ‘wij moeten elkaar maar ontloopen om een brouille te vermijden’. Wanneer je geen goede verstandhouding wenscht, wil ik een ‘brouille’, hoe belachelijk het ook is en hoe vervelend het ook moge zijn. Maar vóórdat je kiest zou ik je graag nog eens min of meer uitvoerig willen spreken, ook al ‘verwacht jij er geen heil van’. Ik wèl.

We hebben weinig gelegenheid gehad elkaar mondeling onze standpunten uiteen te zetten. De keeren zijn te tellen. In Eibergen wil je geen quaesties uitpraten. Goed, maar waar dan wel? Kom naar Brussel of zeg mij naar Den Haag te komen. Het reisgeld heb ik er graag voor over al kunnen we het moeilijk missen. Maar laten we den toestand eindelijk eens ‘saneeren’. Stel het nu niet uit totdat het weer eens tot een toevallige ontmoeting komt, geëncadreerd door een bezoek bij Greshoff.

Over de quaestie Greshoff wil ik je nog dit zeggen: Je denkt waarschijnlijk dat Truida in opdracht van Maurice of mij haar brieven over Greshoff heeft geschreven. Dit maak ik tenminste uit je onredelijke reacties op. Ik vind een dergelijk wantrouwen in Truida's integriteit ongepast. En verder nog: dat voorstel van je om een lijstje met bezwaren tegen Greshoff aan jou en aan hem te sturen is een bewijs dat je meer vertrouwen in Greshoff dan in Truida stelt. Want hij zou zich mondeling, met niet door ons recht te zetten leugens bij jou komen verontschuldigen en jij zou hem wederom gelooven. Wanneer je een onpartijdig onderzoek instelt moet je beide partijen evenveel of weinig vertrouwen. Daarom stel ik dit voor: mij mijn beschuldigingen mondeling te laten uiten waar hij bij is en hem zich te laten verdedigen waar ik bij ben. Dus een bijeenkomst van jou, Greshoff, Truida en mij. Je zult zien dat hij dit (natuurlijk onder een of ander sluw voorwendsel) weigert. En deze eventueele weigering zou je al genoeg van zijn schuld moeten overtuigen.

Als deze zaken je werkelijk ter harte gaan is het voor iedereen beter dat je ze niet langer laat hangen.

t.à.t.

Victor

Origineel: Bijzondere Collecties van de Universiteit van Amsterdam

Victor Varangot
aan
Menno ter Braak

[8 januari 1938]

aant.

aant.

aant.

aant.

aant.

aant.

Ik beschuldig Greshoff van

1e *Vriendschap* (of 'kameraadschap' zooals hij het soms noemt) *te veinzen* met het oog op het directe of indirecte materieele voordeel dat hij uit zoo'n vriendschap subs. 'kameraadschap' kan trekken.

Voorbeelden: *Toussaint*, van wie hij iedereen die het maar hooren wil vertelt dat deze 'zoo valsch is dat hij je op den hoek van een donkere straat zou opwachten om je te vermoorden', terwijl hij herhaaldelijk Toussaint gaat opzoeken, vriendschappelijke gesprekken met hem voert en hem zijn werken aanbiedt.

Van Vriesland, noemt hij een 'schurk', maar hij deinst er niet voor terug allerlei diensten van hem te accepteeren en zelfs te vragen.

Aldewereld, waarvan je zelf ook wel weet hoe Gr. over hem spreekt, gaat hij in het ziekenhuis bloemen brengen, om maar te zwijgen van de urenlange gesprekken die hij meermalen per week met dezen man voert en niet uitsluitend over het Weekblad. (Dit voorbeeld is misschien kinderachtig, maar volgens mij zijn zakelijke belangen ook wel anders te behartigen dan door gevlei. Hij zou zich schamen wanneer jij of Du perron of zelfs ik de gesprekken hoorde die hij met dezen man voert.)

'*Beeldende kunstenaars*' waar hij een tijdlang bijna dagelijks mee om gaat, hen met hartelijkheid en stukjes in Het Vaderland paait, totdat hij een schilderij of zoo van hen in de wacht heeft gesleept. Dan laat hij ze met rust en smaalt tegen anderen over hen. (Tytgat, Carrey, Jankelevici)

Ter Braak, van wien hij vertelt 'dat hij zoo gierig is dat hij zelfs geen rondje in een café zal betalen' terwijl hij bijna maandelijks van je logeergelegenheid gebruik maakt.

Herreman, dien hij een boek toezendt met een vriendschappelijke opdracht erin, nadat Herreman twee stukjes over Gr. in de Vooruit had gepubliceerd (indien je er prijs op stelt wil ik ze je toesturen) die van dien aard waren dat het op zijn minst genomen *ongepast* is daar vriendelijk op te reageeren, daargelaten nog dat hij tegen mij tezelfdertijd de Vlamingen 'apen en ondermenschen' noemde en Herreman daar blijkbaar toe rekende.

2e Handelingen die met *omkooperij* te vergelijken zijn.

Voorbeelden: de heer Schepens (Vlaming) zal een studie over Greshoff schrijven. Als beloning wordt een stuk van Schepens tusschen een van ter Braak en Vestdijk geplaatst (Zie Elsschot-nummer van Groot-Nederland), terwijl dit stuk het proza van Urbain van de Voorde evenaart en een argelooze Vlaming zelfs voelt dat het niet in de haak is dat dat stuk van dezen Schepens daar tusschen een van jou en van Vestdijk in Gr. Ned. staat (zie maandblad 'Onze Tijd' van Januari 1938). Verder 'koopt' Gr. 'om' door medelijden te verwekken; wanneer iemand kwaad op hem is probeert hij zijn tegenstander daarmee tot zwijgen te brengen. (passim). Verder kan ik nog van 'omkooperij' spreken wanneer Greshoff's hartelijkheid in gevallen als onder 1e zich manifesteert in geschenken die niet meer als 'attenties' kunnen worden gequalificeerd, maar die eerder dienen om belangrijke tegendiensten uit te lokken dan om bewezen diensten te beloonen. (passim)

Tenslotte moeten onder deze rubriek nog handelingen gerangschikt worden die, zowel wat oogmerken als wat methoden betreffen veel overeenkomsten vertoonen met die van de Jezuïten tegenover den jeugdigen Theotocopuli (Zie S. Vestdijk; 'Het Vijfde Zegel')

3e Valschheid in geschrifte

Voorbeeld: Greshoff heeft op bldz 211 van de tweede druk van Rebuten, regel 6 geschreven: 'dat het ontstond uit een kruising van Rilke en Alain-Fournier schijnt hem niet te hinderen', voorgevende dat hij dit letterlijk zoo uit zijn oorspronkelijke

tekst citeerde, terwijl daarin (In Het Vaderland, Hollandsch Weekblad enz.) stond ‘zonder te vermelden dat het ontstaan is uit een kruising van Rilke en Alain-Fournier’. Terwijl precies deze onjuiste formulering een der vonken was, die het geheele geval Greshoff-Roelants en alles wat daarmee samenhangt heeft doen ontbranden. In dezen brief aan een Zuiderbroeder heeft hij zich nog enkele malen opzettelijk valsch of onvolledig geciteerd.

4e Schijnheiligheid

Voorbeeld: Schelden op personen die decoraties najagen en het zelf ook doen. (Zie J. Greshoff ‘A la gloire de la Belgique). Schelden op personen die overdrijven en zelf ook overdrijven en zich dan te verontschuldigen: ‘Juist omdat ik dat zoo in mijzelf bestrijd, bestrijd ik dat bij anderen.’

Schelden op personen die zich achter hun anonymiteit verschuilen en zichzelf ook achter zijn anonimiteit willen verschuilen.

5e Intrigeeren

Voorbeeld: Toen Van de Voorde's plagiaat ontdekt werd was Greshoff er als de kippen bij om er journalistieke, moreele en materieele munt uit te slaan. (Als ik mij niet vergis was hij een der eersten, zoniet de eerste die er openlijk over geschreven heeft, nog voordat degene die het hier ontdekt heeft, het publiek heeft aangekondigd). Hij usurpeerde dezen vondst ten eigen bate, terwijl hijzelf nooit een dergelijk plagiaat ontdekt zou hebben. Hij verkondigde openlijk: ‘Zoo'n man kunnen ze bij de Rotterdammer niet handhaven.’ Hij vergrootte het kabaal om deze kwestie om er zelf profijt van te kunnen trekken. En nu komt er een karakteristiek van Greshoffsche machinatie: Greshoff schrijft Van Vriesland een brief dat deze Van Hoogenbemt (een Vlaming, toen werkzaam aan het Ministerie van Justitie, secretaris van de Vereeniging van Letterkundigen, iemand die over kunst essayeert) als opvolger van Van de Voorde moet aanwijzen voor de schilderkunstige kronieken. Ondertusschen laat Greshoff Pannekoek een brief aan van Vriesland schrijven, waarin deze Greshoff's opvolging voor de kronieken moet bepleiten op voor de Rotterdammer economische gronden. Je kunt dit bij de betreffende personen nagaan. Het is niet erg dat Greshoff dat baantje bij de N.R.C. wil hebben en het zelf niet wil vragen, maar wel dat hij eerst meehelpt van de Voorde te ‘ontslaan’ en dan de schijn aanneemt alsof hij het zelf niet wil hebben door Van Hoogenbemt voor te stellen terwijl hij er niets mee te maken had en niemand zijn advies had gevraagd.

6e dat hij zich aan o.a. het Hollandsch Weekblad en Het Vaderland heeft verkocht, d.w.z. voor geld er stukken in schrijft die zijn persoonlijke meening niet weerspiegelen, ja zelfs het tegenovergestelde schrijft van wat zijn opvatting is. Misschien is de gedeeltelijke anonymiteit een verlichtende omstandigheid tegenover het publiek, maar niet tegenover de redactie die immers den heer Greshoff aanstelt om *zijn meening* over toneelstukken, tentoonstellingen enz. den lezers voor te zetten en niet die van een willekeurige anonymicus.

Het spijt mij dat ik je deze brief moet schrijven, maar ik wil niet dat je mij nog langer van kwade trouw beschuldigt, waar ik slechts uit een soort fairheid, juist tegenover Greshoff handelde. Ik beschikte over drie soorten argumenten:

Door laatstgenoemde feiten zijn mijn oogen opengegaan omtrent het ware wezen van Greshoff. Ik doorzag hem nu ook al zijn vroegere handelingen, en ik geloofde nu ook de motieven die ik vroeger niet als de zijne wilde aannemen. Ik kan me begrijpen dat onze houding je verdacht leek omdat je ons a priori wantrouwde en Greshoff a priori vertrouwde.

Ik heb getracht je met de onder b genoemde feiten te overtuigen. Jij noemde het insinuaties. Er bleef mij B niets anders te doen om je te overtuigen dan die onder A en C te noemen. Ik wilde nog eerder die onder C kiezen dan die onder A omdat ik Greshoff niet wilde 'verraden' in zijn vroeger vertrouwen, en ik Maurice's vertrouwen niet schond zoolang de onder C genoemde feiten niet aan Greshoff bekend werden, Jij verlangde echter een duplo aan Greshoff. Deze onderschept echter op zulk een laffe wijze aanvallen van zijn tegenstanders, dat ik Maurice dit niet wilde aandoen. Vandaar die nieuwe 'offerte van een uitvoerige documentatie', en geheime lijstjes. Nu je me tot het uiterste drijft, zal ik Greshoff 'verraden'. Dit kan ik met een geruster gemoed doen wanneer ik bedenk dat hij ook mij bedrogen heeft en ik daardoor een *rancune* tegen hem heb. Ik heb hem jaren lang als een soort mentor beschouwd en hij heeft mij bedrogen met zijn schijnheilige zuiverheid, zijn berekende spontaneïteit die als het een werkelijk spontaneïteit was en verkeerd uitviel, met allerlei laf geknoei werd goedgemaakt en goedgepraat. Het zou onmenschelijk zijn om geen rancune te hebben tegen iemand die zich zoo edel en moedig voordeed en zoo klein en laf bleek te zijn.

Je hoeft hierop niet te antwoorden. Ik verzoek je alleen het duplo aan Greshoff te willen zenden.

Met hart. gr.

Je Victor

P.S. de feiten onder C genoemd zullen je dus nog t.z.t bekend worden.

Origineel: Bijzondere Collecties van de Universiteit van Amsterdam

Menno ter Braak
aan
Victor Varangot

Den Haag, 10 januari 1938

aant.

aant.

aant.

Den Haag, 10 Jan. '38

B.V.

Van nieuwe besprekingen blijk ik, ook na je brief, niets verwachten; bovendien lijken ze mij overbodig, na wat wij in 'Le Ciel Bleu' hebben gezegd. Ik zou ook geen enkele reden gehad hebben om het toen door mij uiteengezette te rectificeeren, als de episode van de Vlaamsche critiek, waar jullie mij in wilde betrekken, mij niet gedwongen had mijn houding nogmaals te bepalen. Deze questie is voor mij, nadat ik bij jullie *vergeefs* heb aangedrongen, op feiten zwart of wit, en geen bakerpraatjes, *afgedaan*, voor zover zij Truida, jou en mij aangaat. Wat er tuschen Greshoff en Maurice Roelants verder gebeurt, is een andere zaak, die ik met veel belangstelling zal volgen. Ik heb geen enkele reden om aan Greshoffs geloofwaardigheid te twijfelen, zoolang mij daarvoor geen *sprekende* bewijzen worden gegeven. Dat hij een

onderhoud als door jou bedoeld zal weigeren, lijkt mij voor de hand te liggen, ook zonder ‘leugens’ en ‘sluwe voorwendsels’ als hulplijn te construeeren.

Onder voorwaarde, dat over het geval Greshoff met geen woord meer gesproken wordt (niet omdat ik er bezwaar tegen heb, maar omdat het voor mijn ouders onpleizierig is), heb ik er niets geen bezwaar tegen je voortaan weer in Eibergen te ontmoeten. Ik had er trouwens ook niets tegen gehad om Truida te ontmoeten, maar in Eibergen was men niet gesteld op de versche confrontatie van twee standpunten inzake Vlaamsche critiek, d.w.z. inzake Greshoff.

Ik hoop, dat hiermee de aangelegenheid, waarover je schrijft, wel voeldoende is besproken.

v.gr. ook voor Truida

Origineel: Bijzondere Collecties van de Universiteit van Amsterdam

Victor Varangot
aan
Menno ter Braak

Woluwe, 13 januari 1938

aant.

aant.

aant.

Woluwe, 13 Januari 1938
91 Gribaumontlaan

Beste Menno,

Ik wilde voor mezelf nog eenmaal mijn stellingen in de kwestie Greshoff recapituleeren en hoewel er niet veel nieuws in zal staan stuur ik je dit ook nog maar omdat ik hoop dat je zult inzien dat het er mij niet om te doen was een wig te drijven tusschen jou en Greshoff. Je moet ook niet vergeten dat al dit geschrijf vooral daarom misselijk voorkomt, omdat je a priori Greshoff wilt vertrouwen terwijl wij, die ons heusch niet zonder reden zoo opgewonden hebben, moeilijk konden gelooven in een diepgaande vriendschap. Als je dus blijft menen dat ik bakerpraat uitsla, zal deze brief je ook niet overtuigen.

Voor mij is het zoo evident dat ik niet begrijp hoe jij het boosaardige en valsche in b.v. den herdruk van Rebuten niet aanvoelt, want bij alle raffinement is het dom en doorzichtig zoodra je de sleutel hebt. Voor jou bewijzen Rebuten niets, maar ik zou je nog op twee karakteristieke details erin willen wijzen. In aan Albedil citeert Greshoff letterlijk een brief van Du Perron om geen andere reden dan om zij intimiteit te demonstreeren met Van Schendel, Ter Braak, Du Perron en Marsman, allemaal menschen aan wier fatsoen niemand twijfelt en waarachter hij zich veilig voelt. In den brief aan een Zuider-broeder noch in andere geschriften waarin polemieken worden gebundeld, vindt Greshoff het nodig ooit zijn tegenstander letterlijk te citeeren. De woorden van tegenstanders verdraait hij terwijl vrienden letterlijk worden geciteerd.

Ten tweede beschuldigt hij de menschen, die hem aanvallen van domheid en leugenachtigheid (terwijl wij meestal om *zijn* leugens boos worden. Hij schrijft niet

om ruzie te maken maar omdat hij er *plezier in heeft* (bldz 257 regel 12) alles wat door zijn hoofd gaat op te schrijven en te publiceeren. Het gaat hier over zijn artikelen dus zijn broodwerk. Hij vraagt allen maar hem dat pleizier te gunnen. 9 regels verder heeft hij het over de nooddruft die hem bindt aan een plaats en besogne, die hij gelijkelijk *verafschuwt*. Als iemand, zij het met pleizier of met afschuw, alles wat hem door het hoofd gaat, wil publiceeren dan is het dunkt mij onvermijdelijk dat, waar Greshoff zich zo dikwijls en zoo essentieel tegenspreekt, hij nu en dan op leugens betrapt wordt en op dubbelhartigheid en het is een gemakkelijke dooddoener om hen, die dat doen voor leugenaars uit te maken zonder daar eenig bewijs voor aan te voeren.

Als ik over Greshoff begin, komt er geen eind aan en daar dit alles al te veel tijd heeft gekost, mij om het te schrijven en jou om het te lezen, laat ik het hierbij. Ik voeg hier alleen nog aan toe wat ik voor mijn eigen stichting geschreven heb.

met hartelijke groeten

Origineel: Bijzondere Collecties van de Universiteit van Amsterdam

Victor Varangot
aan
Menno ter Braak

Brussel, 18 januari 1938

aant.

aant.

aant.

Brussel, 18 Januari 1938

Beste Menno

Het is tragisch je zoo je vriendschap te zien verdedigen. Ik ‘voel je aan’ als een katholiek die zijn geloof in Maria niet wil opgeven - omdat hij er zoo gelukkig in is - en onvatbaar blijft voor alle vrijdenkersargumenten.

Ik heb je gezegd dat de eenige manier om Greshoff tusschen ons op te ruimen een mondelinge gedachtenwisseling is. Daar ben je niet op ingegaan. We kunnen niet door blijven gaan op een dergelijke wijze onzen tijd te verknoeien met lange brieven. Om jou brief, die we gisterenochtend ontvingen te beantwoorden zou er weer een even lang epistel geschreven moeten worden. En dat kan een jaar zoo doorgaan. Nu begin je mij aan te vallen op inconsequentie. Is dat een methode? Mag ik, omdat ik inconsequent zou zijn, niet op de inconsequenties van anderen wijzen? Mag Greshoff, omdat hij zelf overdrijft, niet op de overdrijving van de Vlamingen wijzen? Mijn houding t.o.v. de Vlamingen is veranderd. Doch dat komt doordat ik ze niet meer door Greshoffs bril zie.

Vergeef me mijn arrogantie, maar je mag wel oppassen, dat ik joù niet voor een Vlaming ga aanzien, waar je in ernst schrijft dat ik enthousiast ben over de verandering van het word ‘garderobe’ in kleerkamer.

Waarom schrijf je dat je dat blaadje *toevallig* in handen hebt gekregen?

Ik wil niet insinueeren dat een vriendelijke geest het je toegestuurd heeft, maar dan moet jij dat ook niet insinueeren.

Ik kan niet anders doen dan dit voorstellen:

Ik kan je moeilijke positie als ‘katholiek’ die alles direct wil gaan biechten begrijpen. Maar jij moet inzien dat je onvatbaar blijft voor niet-katholieke argumenten zoolang je niet eens voor maar één oogenblik een niet-katholiek standpunt wilt innemen.

Neem nu alsjeblieft spoedig een beslissing, want je kunt je niet voorstellen hoe Truida en ik ons dezen toestand aantrekken. Het wordt een obsessie die ernstige gevolgen kan hebben.

Met hart.gr.

je

V.

P.S. Neem me niet kwalijk dat ik dezen brief expres stuur. We hebben gisteren den heelen dag verknoeid met je brief te beantwoorden en vannacht tot vijf uur deze kwesties besproken, gisterenavond je nog willen opbellen, alles misschien volslagen idioot.

Origineel: Bijzondere Collecties van de Universiteit van Amsterdam

Victor Varangot
aan
Menno ter Braak

Brussel, 20 januari 1938

aant.

aant.

Brussel, 20 Januari 1938

Beste Menno

Onzen dank voor de toezending van je bespreking van ‘Alles komt terecht’. Ik hoop dat je de kwestie Gr. even uit je gedachten zult kunnen zetten en sereen de enkele opmerkingen aan wilt horen, die ik naar aanleiding van dit stuk zou willen maken.

Truida zei dat je in dit stuk tusschen je geweten en je vriendschap voor Gr. doorgelaveerd was. Of dat zoo is weet ik niet, maar ik krijg ook den indruk dat je er veel zorg voor hebt gehad, noch naar den eenen kant, noch naar den anderen kant iets aan te dikken en zoodoende is het vrij kleurloos geworden.

Je karakteriseert Roelants' sfeer uitstekend, maar waarom je zoo de nadruk moet leggen op zijn beperktheid, zonder ook maar een oogenblik te zinspelen op de uitspraak van Goethe daaromtrent, begrijp ik niet. Deze beperking van Roelants lijkt mij opzettelijk en uit een soort superioriteit voortkomend. Dat hij hier een Schieber als Rapallo doorgronden en beschrijven kan lijkt mij ook niet onwaarschijnlijk. Maar je wilt blijkbaar hem in zijn provincialisme terugdringen zonder hem oneuropeesch te kunnen noemen. Het gaat er tenslotte niet om of de sfeer provinciaalsch is, wanneer de intensiteit waarmee deze sfeer doorleefd wordt maar groot genoeg is. M.i. is de spanning en de sterkte van de menschelijke gevoelens niet af te meten naar het milieu waarin zij toevallig voorkomen. Dat Maurice een Vlaamsch huwelijksdrama geeft

in plaats van een schelmenroman is niet meer dan gewoon. Het zou anders Kitsch geworden zijn evenals een arbeidersroman van jou of mij Kitsch geworden zou zijn. Er zijn tenslotte factoren van bloed en bodem die jij miskent omdat een bevriende nabuurstaat ze als principe stelt, maar bedenk dan dat ook jij ze niet uit je werk kunt bannen al heb je duizendmaal het provincialisme met Hampton Court overwonnen, het keert toch langs een zijpaadje in Dr. Dumay weer terug.

Ik wil noch jou lesjes geven, noch voor 'Alles komt terecht' apologiseeren. Je hebt ons echter dat stuk toegestuurd met de bedoeling waarschijnlijk dat we er op zouden reageeren, of in ieder geval zouden zien hoe onafhankelijk je oordeel over de Vlamingen is. Ik vind dat niet zoo onbevooroordeeld. Ik merk nog te veel dat de Vlamingen vóór alles provincialen moeten zijn en dan pas romanciers, psychologen etc. te mogen zijn in hun beperkte wereldje. Maar Holland is ook een provincie.

Verder heb je volkomen gelijk met te zeggen dat de twee gedenkschriften niet verschillend genoeg van toon zijn, ik heb het ook als een fout gevoeld dat er zoo de nadruk op een verschil gelegd werd dat niet zoo groot was. Ook dat revolverschot is fout in verhouding tot de rest; Roelants had het niet noodig om boeiend te zijn. Maar van jou was het overbodig om toch nog eens lekker op de verwantschap met Mauriac te wijzen. Dat is een obsessie van jou en van Greshoff, afkomstig van een van beiden. (Maar ook de door Greshoff zoo beschimpte Johan de Maegt wijst op de verwantschap met Mauriac.) Ik zie dat echter niet in. Ze schrijven beide over huwelijksdrama's, maar ze zijn verder werelden van elkaar gescheiden door humor. Het zou net zooiets zijn als je zei dat Jarry door Edmond Rostand beïnvloed was. Het is waar, ze schrijven beiden over vorstelijke personnages, maar daar houdt dan toch ook alles mee op.

Nog één ding. Je onderschat m.i. 'Het Leven dat wij droomden'. Ik geloof dat dit superieur is aan 'Komen en Gaan', èn door zijn sterker compositie en door het grootere psychologische raffinement. 'Komen en gaan' is eerder 'reportage' dan 'document humain'. Ik heb 'Het LevenH' bij Greshoff altijd verdedigd tegen 'Komen en Gaan' dat hij ook prefereerde. In een van de laatste gesprekken die ik met hem had, kort voor de 'ruzie', vertelde hij dat hij 'Het LevenH' herlezen had en het tenslotte toch ook boven 'Komen en Gaan' stelde. Moge dit een aanleiding voor je zijn, niet om het hiermede eens te zijn, doch om het eveneens te herlezen.

Ondanks alles ben ik toch blij weer eens een kroniek van je gelezen te hebben.

Je zoudt me een pleizier doen om er mij zoo nu en dan een toe te sturen, en mij te veroorlooven je er mijn meening over kenbaar te maken, zoo ik er een heb.

Eveneens zou ik er prijs op stellen jou, diè van mijn stukken waar ik eenige waarde aan hecht, toe te zenden om er je critiek op te vernemen. Misschien zouden we door een dergelijke clearing de goede verstandhouding tusschen familieleden beter kunnen bevorderen dan door gekibbel over persoonlijke kwesties.

Met hart.gr.
je
Victor

Origineel: Bijzondere Collecties van de Universiteit van Amsterdam

Victor Varangot
aan
Menno ter Braak

Brussel, 22 januari 1938

aant.

Brussel, 22 Januari 1938

B.M.

We hebben je meer dan eens gevraagd of je de critieken van Roelants, Gijsen en Toussaint wel eens las. Daarop heb je nooit geantwoord. Ik heb je meen ik onlangs geschreven dat er meer 'moreele moed' toe nodig was voor Gijsen, Walschap, Roelants, Gilliams, Toussaint, Brulez enz. om in Vlaanderen ernstig te schrijven wat zij werkelijk meenen, dan voor b.v. een Greshoff in Holland op 'boutadetoon' te schrijven wat hij niet eens werkelijk meent, omdat hij een paar maanden later het tegengestelde zal beweren en als puntje bij paaltje komt zich niet eens verantwoordelijk wil stellen voor wat hij schrijft.

Vanmorgen stond er in de Standaard een poëziekroniek van Marnix Gijsen die ik hierbij insluit. Lees die nog eens en zeg dan of je nog wilt volhouden dat de Vlamingen elkaars werk maar domweg ophemelen en 2e de door Greshoff gewraakte personen niet tegen een ongetwijfeld in Vlaanderen bestaande verderfelijke mentaliteit ingaan.

In mijn brief van gisteren heb ik je nog vergeten te vragen waartegenover die 'wijze zelfbeperking' staat. Tegen onwijze zelfbeperking, wijze zelfexpansie of wijze andermansbeperking? Is die term 'wijze zelfbeperking' niet een beetje onzin?

Ook nog dit: 'waardoor de representatieve enkelingen, die er zijn, bij alle plechtige gelegenheden ook voor datgene moeten opdraaien wat zij *niet* zijn' schrijf je. Mag eenoog geen koning zijn in het land der blinden, gesteld dat de Vlamingen blinden zijn? Ik geloof echter dat de Vlamingen eenogen zijn en waarom mag een tweeoog daar dan geen koning zijn evenals bij ons tweeogen koningen zijn in een land van tweeogen?

M.h.gr

Je

V.

Origineel: Bijzondere Collecties van de Universiteit van Amsterdam

Menno ter Braak
aan
Victor Varangot (Woluwe, België)

Den Haag, 23 januari 1938

aant.

aant.

aant.

Den Haag, 23 Jan. 1938

W.V.

Op je grievenlijst inzake Greshoff zou ik niet meer zijn ingegaan, zooals ik je reeds heb laten weten. Je brieven van 20 en 22 Jan. schijnen mij echter wat al te

plotseling als een overtuigde te beschouwen; om niet te zeggen als een medeplichtige aan een zaak, die mij nu toch wel al te *smerig* wordt om zelfs maar een gram onduidelijkheid van mijn kant te laten voortbestaan. De waarde van de grievenlijst kan ik trouwens al wel bepalen aan de hand van de feiten daarin vermeld, die ik zelf kan controleeren.

Ik deel je dus mee, dat ik verder van ieder mondeling en schriftelijk contact met je verschoond wil blijven; hetgeen inhoudt, dat ik je niet meer wensch te ontmoeten, en dat brieven van je hand ongeopend teruggezonden zullen worden.

MtB

Origineel: Bijzondere Collecties van de Universiteit van Amsterdam

Victor Varangot
aan
Menno ter Braak

Brussel, 24 januari 1938

aant.

Brussel, 24 Januari 1938

Beste Menno

Gisteravond heeft Truida het huis in de August Reyerslaan opgebeld <op ‘lagen toon’> omdat wij Gr. nogmaals in de gelegenheid wilden stellen zich te verdedigen. Men weigerde het echter 'er waren zulke erge dingen gebeurd dat er toch niets goeds meer van zou kunnen komen.

Om alle misverstanden te vermijden schrijf ik je even dat het niet in onze bedoeling lag excuses aan te bieden. We hadden alleen de dingen, die jij me zoo scherp had doen stellen, willen afronden. Omdat het niet in onze bedoeling lag Gr. zoozeer te kwetsen. Ik had medelijden met hem, maar dat bleek weer eens overbodig, want hij is verstokt.

Het spijt me echter dat hij zoo de dupe van je tactloosheid is geworden. Comfortabel zelfbedrog was meer waard dan de waarheid.

m.h.gr.
je
V.

Origineel: Bijzondere Collecties van de Universiteit van Amsterdam

Victor Varangot
aan
Menno ter Braak

Brussel, 28 januari 1938

aant.

aant.

aant.

Brussel, 28 Januari 1938

Beste Menno

Daar de zaak voor jou hiermee afgedaan schijnt, wil ik mijn standpunt kort resumeeren.

Ik heb niet getracht ‘een wig te drijven’ in je vriendschap met Greshoff. We hebben je er alleen op willen wijzen dat je meening omtrent de Vlamingen gebaseerd was op eenzijdige, tendentieuze en dus onbetrouwbare voorstellingen van Greshoff. Toen uit je uit onaangename reacties op Truida's brieven bovendien nog bleek dat je meening over mij op eenzijdige, tendentieuze en dus onbetrouwbare berichten berustte heb ik je getracht Greshoff's onbetrouwbaarheid in het algemeen aan te toonen. Je liet je misleiden door briefjes van Greshoff waarin hij mij zoogenaamd verdedigde in mijn conflicten met jou, maar ondertusschen heb je alle andere terloopsche mededeelingen over mij en mijn leven te Brussel geslikt. Greshoff zegt misschien geen feitelijke onjuistheden, maar hij kleurt de dingen zoo dat ze in een ander daglicht komen te staan. Daar wensch ik niet langer de dupe van te zijn. Ik meende dat alleen nog een onderhoud klaarheid in den toestand zou kunnen brengen en je van mijn eerlijke bedoelingen zou kunnen overtuigen. We hebben om de reis naar Den Haag te kunnen ondernemen geld moeten leenen en moreele verplichtingen moeten maken en we worden met een dergelijk manoeuvre in Scheveningen onschadelijk gemaakt en met een kwartiertje in Riche afgescheept.

Ik heb ondanks je beleedigingen en onhebbelijkheden (om niet te spreken van de splijtzwammen die je tusschen Truida en mij gezaaid hebt) van de laatste jaren steeds weer getracht de goede relaties te herstellen, maar waar je je houding zoo hardnekkig op kwade trouw baseert en je je toevlucht neemt tot niet beantwoorden van vragen, niet beantwoorden van brieven, ongeopend terugzenden van brieven, weiger ik nog langer in je naïveteit en ‘honnêteté’ te gelooven en nog verdere verzoeningspogingen te doen. Daarentegen ben ik nog steeds bereid op iedere eerlijke poging van jou tot opheldering in te gaan zonder dat je behoeft te vreezen dat ik ‘triomfeeren’.

Met hartelijke groeten

je

Victor

Origineel: Bijzondere Collecties van de Universiteit van Amsterdam

Victor Varangot
aan
Menno ter Braak

Brussel, 9 februari 1940

aant.

Brussel, 9 Februari 1940

Beste Menno,

Het is mij ter oore gekomen dat er binnenkort een Slauerhoff-tentoonstelling in de Bijenkorf te 's Gravenhage gehouden zal worden. Hoewel het mij verder niets aangaat zou het mij toch spijten wanneer deze belangrijke collectie op de een of

andere wijze gehavend werd. Daarom voel ik mij verplicht de Slauerhoff-commissie het volgende mede te deelen.

Twee jaar geleden organiseerde de Bijenkorf te Den Haag een Karel van de Woestijnetentoonstelling. Op verzoek van het K.v.d.W.-genootschap heb ik de verzameling boeken en manuscripten die tentoongesteld zouden worden overgebracht van Brussel naar Den Haag. Hoewel men van te voren bericht had gezonden aan de Bijenkorf over het tijdstip dat de boeken en MMSS gebracht zouden worden wist men er niets van af, de brief was weg, had men niet ontvangen, later vond men hem toch. Maar er was niemand die er eigenlijk goed mee op de hoogte was. Ik had een inventaris in duplo bij me en heb die nauwkeurig vergeleken tezamen met een afdeelingschef van de Bijenkorf. Deze man was echter zeer weinig bibliophiel te oordeelen naar de wijze waarop hij de boeken hanteerde. De dame die zich er eigenlijk mee bezig schijnt te houden, een mevr. Van der Heide, was afwezig. Dit ten eerste. Ten tweede een veel ernstiger feit. Eenigen tijd later kreeg het K.v.d.W.-genootschap het verzoek van de Bijenkorf om een bepaald boek aan de tentoonstelling toe te voegen. Het genootschap voldeed hieraan hoewel het een zeer zeldzaam exemplaar was. Het curieuze van de heele zaak was nu dat na afloop van de tentoonstelling toen de collectie geretourneerd werd juist dit boek verdwenen was. Behalve dit waren er nog enkele bladzijden van een manuscript weggeraakt. De Bijenkorf heeft den eigenaar wel een kleine schadevergoeding gegeven, maar dit heft toch niet het verlies van onvervangbare documenten op.

Het lijkt mij overigens een misstand om dergelijke tentoonstellingen in warenhuizen te houden. Wanneer een levende auteur op zulk een wijze kans ziet reclame te maken voor zijn werk moet hij de gelegenheid niet laten voorbijgaan. Maar waar het een overleden schrijver betreft, wiens geestelijke erfenis op een dergelijke wijze commercieel geëxploiteerd wordt door een etablissement dat de eene keer een Witte Week houdt en de andere maal doperwtjes in blik exposeert, behoeft men geen rekening te houden met de winsten op geldelijk gebied die een dergelijke propagandistische manifestatie kan opleveren. Het ware te wenschen dat men dergelijke nalatenschappen waardiger en piëteitsvoller behandelde en ze in een museum exposeerde inplaats van ze te laten stelen tusschen de afdeeling corsetten en reisartikelen.

Dit is echter een subjectieve opvatting, die er verder eigenlijk niets toe doet maar die versterkt is door de ervaringen waarvan ik hierboven melding maakte.

Met vr. gr. je V.

P.S. ik zend tegelijkertijd een afschrift van dezen brief aan den heer K. Lekkerkerker.

Origineel: Den Haag, Letterkundig museum